

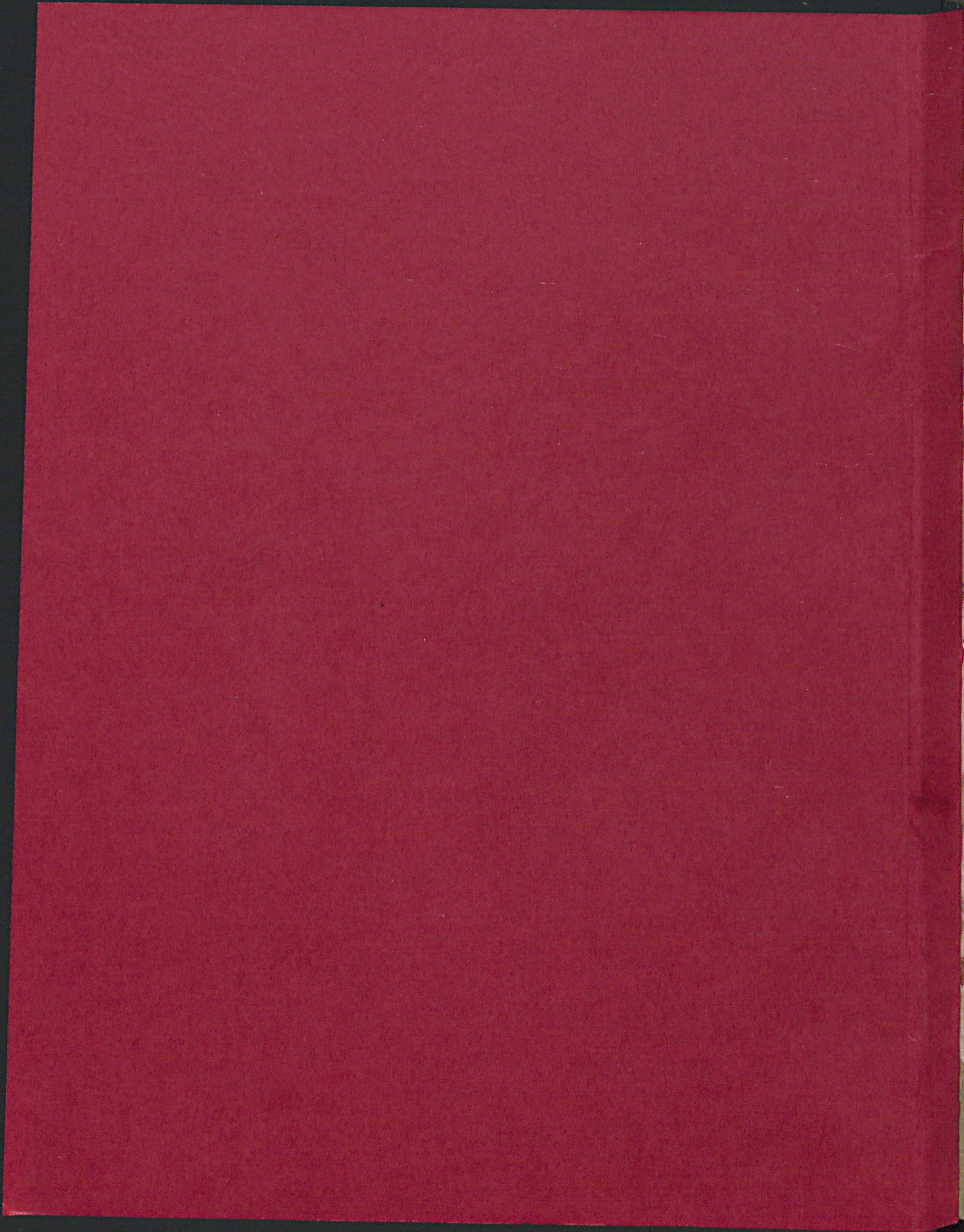
05

A

1888

M 557

24.

Quod Felix Faustumq; sit!
DISPUTATIO INAUGURALIS
Quam

De
**JURIBUS JU-
DÆORUM,**

*Ex Decreto & Autoritate Magnifici
Jctorum Ordinis*

In Illustri Academia VVittebergensi,

PRÆSIDE

VIRO MAGNIFICO

DN. CASPARE ZIEGLERO, Jcto

& Antecessore in hâc Leucoreâ Celeberrimo, Potentiss.

Electoris Saxoniae Consiliario splendidissimo, & Facultatis Juri-
dicæ Ordinario & Seniore, &c.

Dn. ac Patrono suo æternum de venerando,

PRO LICENTIA

Doctoralia Privilegia ritè capeffendi

Publicæ ac solenni disquisitioni exponit

CHRISTIAN CASPAR Maschow /

Ascanius Saxo.

Ad d. IV. April. M DC LXXIV. in A

Horis ante 5te Pc

W.

Imprimebat MATT

VIRIS

...obilissimis Amplissimis atq^{ue} Consultissimis

DN. GODOFREDO *B*flaumen /
JCto, Consiliario Mansfeldico, Accisæ in Principatu
Halberstadiensi Con-Directori & Reip. Ascaniensis Consuli
ac Syndico Gravissimo.

DN. HENRICO SEBASTIANO
*W*eschen /

JCto, Camerae Potentiss. Dn. Electoris Brandenburgici
Advocato Ordinario atq^{ue} Reipubl. Magdeburgensis Secre-
tario Supremo,

DN. FRIDERICO GOTTLIEB
*H*eidbergen /

Reip. Ascaniensis Secretario meren-
tissimo,

*Patronis, Affinibus atq^{ue} Patrueli Ho-
noratissimis*

hanc suam Inauguralem

*ex candido affectu
offert*

05 A 1888

Christian Caspar Maschow.

CAPUT I.

De Justitiâ Judæis administranda

Et secundum quæ jura Judæi regi debeant.

Vocabulum Judæi Patronymicum fuit & postea Religionis factum §. 1. Describuntur Judæi moderni de quorum Juribus tractatur hæc Disput. §. 2. Justitia illis non denegatur §. 3. neque æquitas §. 4. Juris Mosaici Lex Moralis uti omnes homines ita Judæos ligat §. 5. Lex Ceremonialis in tantum Judæis à Christianis conceditur §. 6. Lex Forensis autem in totum abrogata est, atque inde jure Romanorum Judæi vivere tenentur, §. 7.

§. 1.

Um post divisionem Regni Hæ-

bræorum Judæis alii, alii Israëlitis in specie ita dictis imperarent, tribuum cõ tempore magna fuit habita ratio, ut non nisi qui Judæ debuerint originem, vocati fuerint Judæi.

A tempore autem captivitatis Babylonicæ ingens extitit tribuum confusio, ita, ut successu temporis nomen Judæi ad discernendam Religionem Judaicam usurpatum fuerit, ac dicti sint Judæi, qui DEum Religione in lege Mosaicâ præscriptâ colerent, etiamsi alienigenæ & à Gentibus nati fuerint, quod de Idumæis iterum ab Hircano devictis, & Judaismum amplexis refert *Josepb. Antiquit. Judaic. libr. 13. cap. 17.* Facit hûc, quod Judaismus non tam populi Judaici statum, quàm Religionem designet. *2. Macc. 8. v. 1. & 1. Gal. 1. v. 14.*

§. 2. Discernuntur inde Judæi à reliquis Gentibus, quod sint, qui Vetus Testamentum, malè intellectum, recipiunt, Novum autem non admittunt. *Pacius in Isag. C. de Jud. & Cælicol. ut dif-*

facile non sit animadvertere, Modernos tantum, non eos, qui ante Christum vixerunt, hanc Disputatione intelligi, quorum jura, non dogmata eorumque sectas rimari, animus est.

§. 3. Atque, ut eorum opinioni statim obviam eamus, qui nullam planè Justitiâ dignos arbitrantur Judæos, sciendum, quod illis non possit negari, quod Jus ex naturâ sui hominibus in universum concedit, cum enim cognationem quandam inter homines natura constituit, *l. 3. ff. de Just. & Jur.* Jura, sine quibus societas humana contineri non potest, ab illa secernere non licet, *Francisc. Connarus lib. 1. cap. 1. n. 10.* Sed Justitia omnibus, sive sint Christiani, sive Judæi, est administranda. *Petr. Surdus Decis. 133. n. 3.* Licet enim persona Judæi sit odiosa, adeo, ut Judæum esse, crimen & delictum sit, ex eo, quod reprobata superstitionem profectatur, habitò imprimis respectu ad ipsum DEum & æternam poenam, *arg. l. 1. C. de SS. Trinit.* Quoad Judicem tamen, & forum humanum hodiè non punitur uti colligitur ex *t. t. C. de Judæis & X. eod.* ubi multa ipsis permessa reperiuntur, nec aliquam poenam temporali ob Judaismum mulctantur. *Paul. Parisi Vol. 4. Conf. 2. n. 1. & seqq.* Imò contra cujusvis privati læsionem tutos eos esse, vel ipsum Juris naturalis præceptum, quod neminem lædere permittit, evincit. In specie ipsis provisum est in *l. 14. C. de Paganis, cap. 9. X. de Jud. & in Recess. Imperii, de annis 1548. 1577. Tit. 20.*

§. 4. Hinc etiam illorum dubitatio vana est, qui æquitatem, secundum quam omnes leges ab initio à legislatore constitutæ sunt, ipsis denegant, quoniam leges non sunt, nisi æquæ, *arg. l. 90. de R. J.*

§. 5. Jus Publicum apud Judæos cum eversâ Politiâ esse desit, nisi quatenus vestigia quædam circa eorum sacra relicta censeantur. Ad privatum autem certo modo referri potest Moisaicum, de quò, quatenus adhuc inter Judæos valeat, sciendum, Legem Moralem, cum ea sit Lex æterna & immutabilis, in mente DEI perpetua Regula ac norma, divinæ Justitiæ, sanctitati & perfectioni correspondens, *Dn. D. Olearius in Univ. Theol. System. Theol. Positiv. artic. 72. §. 2.* utique non tantum Judæos, sed etiam cum iis Christianos, cæterasq; Gentes hodiè adhuc sine ullâ exceptione ligare.

§. 6. Le-

§. 6. Legem Ceremonialem quod attinet, ea durare tantum debuit usque ad Christum, quem adumbravit, dum verò pertinax Gens Judæa Christum advenisse negat, ac inde novum Testamentum despicit, eam adhuc sibi observandam contendit, quod à Christianis tolerari potest in tantum, si ritus eorum non reprobati, vel expressè contra legem Christi scandaloque sint, *Tusch. Pract. Concl. 369. n. 6. verb. Judæi*, dum festivitates feriasque suas sicut hæctenus tam ipsi, quam Parentes eorum per longa retro colentes tempora tenuere, liberam habent observandi eas celebrandi que licentiam, *c. q. sincera 3. dist. 45.* neque tamen ejusmodi ritus, v. g. circumcisionem observare nolentes, à Magistratu Christiano puniendi sunt, quia Judæi eò ipso in *σκληροκαρδία* confirmarentur, eorumque Religio approbari videretur.

§. 7. De Lege Forensi notandum, quod ea, postquam Politia Mosaica esse desiit, sit sublata, translato enim Regno aliquo, tollitur quoque Lex Regni, nisi novus Rex legem antiquam confirmet. Quousque ergò Imperatores eversò Judæorum regno expressè aliud statuerunt, eousque Mosaica Lex abrogata est. *Dieterich. de Jure & statu Judæorum cap. 5.* Atque Judæi communi Romano jure vivere, omnesque suas actiones Romanis legibus conferre & excipere jubentur *in l. 8. C. de Jud.* quæ legis dispositio est generalis, neque ad solum judiciorum ordinem adstringi se patitur, sed omnino ad decisionem causarum etiam est extendenda, cum conferre actiones Legibus Romanis & excipere, sit ita aliquid proponere, prout vel Legibus Romanis prohibitum, vel permissum est. *Barbosa ad l. 8. C. de Judæis. Tusch. Concl. 369. n. 5. verb. Judæus.* Undè apparet, Judæos in causarum generibus simpliciter juxta Jus Civile esse dijudicandos, nec legem Mosaicam observari debere, sive res inter Judæos solos, sive mixtim inter Judæos & Christianos agatur. Infertur hinc contra *Alexand. lib. 6. Consil. 6. & Marantam in specul. Juris p. 3. Judic. unde orig. dux. n. 50. & Schneidewinum in pr. Inst. de Hæred. quæ ab intest. successiones Judæorum, dispositiones eorum testamentarias, item causas matrimoniales & juramentorum, si formulas eorum excipias, secundum Jus Civile, non Mosaicum esse dimetiendas, prout hæc omnia suis in locis infra latius deducuntur.*

CAPUT II.

De Juribus circa Judæorum Per-
sonas.

Judæi sunt Homines liberi §. 1. sed viles §. 2. ut cum illis Conversatio familiaris Christianis sit prohibita §. 3. hinc ad dignoscendum charactere notati incedere debent §. 4. An verò in Rep. Christianæ tolerari & recipi possint? Affirm. §. 5. 6. 7. 8. 9. & 10. Conditiones tamen ipsis sunt præscribendæ §. 11. An ad fidem Christianam suscipiendum cogi possint? Neg. §. 12. Patria Potestas in liberos illis competit §. 13. Nuptias secundum leges Christianorum contrahere debent §. 14. Repudia eorum non toleranda §. 15. Inter Christianum & Judæam vel viceversâ nuptiæ contrahi non possunt §. 16. An matrimonium duret, si alter Conjugum Christianorum ad Judæismum prolabatur? Resp. cum distinct. §. 17. Spurium Judæum Comes Palatinus legitimare potest, §. 18. Patria Potestas solvitur, si filius Judæus fiat Christianus §. 19. Judæi Jura Tutelarum habent & Judæus filiusfam. conversus minimam Capitis diminutionem patitur §. 20. Judæus non potest esse Tutor Christiani §. 21. Tutela in Judæo pupillo, si Christianus fiat, finitur §. 22. Judæi non secundum ordinationes Hebræorum anno 13. majores fiunt §. 23. Judæus non potest esse Curator Christiani §. 24. Rabbini Judæorum vacationem à tutelâ & cura habere non debent, benè tamen illorum Medici §. 25. Tutor Judæus si fiat Christianus propterea non suspectus est §. 26.

§. 1. Judæos liberos esse Homines, ex eò constat, quod contrahere, sibi acquirere, Testamenta facere, in judicio stare, aliaque possint, quæ servi Romanorum facere non poterant. *Paul Parisii vol. 4. cons. 2. n. 9. & sequ.* Hinc in Republica semel recepti, censentur de populò & corpore Civitatis, ita, ut appellatione populi Romani illi quoque contineantur. *Roland. à Valle vol. 2. Cons. 35. n. 38.* atque ex consuetudine Germaniæ & stylo Camerae pro civibus Romanis habeantur. *Myns. Cent. 5. Observ. 3.* Cum verò in quibusdam Imperatorum rescriptis servi & *Rammer. Knechte* vocantur, hoc fit non secundum proprietatem vocabuli, sed respectu severioris subjectionis, & quod ipsos oportuerit in expeditione

tione Bellicâ, aliisque imperii necessitatibus, tanquam usurarios pecuniam colligere, & Cameræ Imperatoris inferre. *Paul. Parisii vol. 40. caus. 2. §. 7. Kizel. in discurs. de Regali habendorum Judæorum jure.*

§. 2. Ratione autem Conditionis & Religionis suæ, viles sunt homines, omniumque dignitatum incapaces, *l. f. C. de Judæis*, ut neque in Doctorem promoveri, neque postulare, neque alia officia publica subire queant, per quæ eis occasio Christianis nocendi tribuatur, *dist. 54. c. 14.* Eâque de causâ interdictum est Judæis, ne servum Christianum comparare, nec largitatis, vel aliò quocunque modò consequi debeant, *l. 1. C. ne Christian. manc. Judæi habeant*, quod nefas sit, blasphematores Christi in servitutis vinculis detinere eum, quem Christus redemit. *cap. I. X. de Jud.* Adscriptitium tamen Christianum habere possunt in consequentiam ruris, quod possident *c. 2. X. de Judæ.* Onus autem adscriptitio ultra illa, quæ peragere debet Colonus originarius, imponere, vel ad alium transferre locum sub poenâ amissionis juris Colonarii non possunt *d. c. 2. X. de Judæis.*

§. 3. Ex dictis apparet, nimiam conversationem cum Judæis minus honestam esse Christiano, imò cum iis manducare, aut cum eis habitare, aut aliquem eorum cum ægroti decumbimus, vocare, aut medicinam ab iis accipere, (quod tamen in casu urgentis necessitatis & inopiæ Medici Christiani, aut si aliàs Judæus in curando morbo excelleret limitandum existimo,) aut cum eis in balneo lavare, eorum convivii interesse, aut ad eorum nuptias accedere, cum iis ludere ac saltare, prohibitum est, *c. nullus 28. q. 1. & Barbos ad cap. 5. X. de Judæis.* Unde Panormitanus in *cap. 1. X. de Judæis* infert: Judæo scholari non esse de rigore juris permittendum, ut cum Christianis scholas frequentet, cum ibi amicitia intima contrahatur, & periculum sit, ne juvenes ex astutiâ Judæorum subvertantur.

§. 4. Ut itaque à Christianis discerni possint, eapropter discreto vestitu, vel aliò caractere notati incedere coguntur, *c. 15. X. de Judæis.* ita provisum in Reformatione *Guter Policey. Ordnung zu Augspurg/ de Anno 1530. Tit. von der Juden Kleidung/ daß die Juden sollen einen gelben Ring an den Hock oder Kappe allento*

allenthalben unverborgen zu ihrer Erkänntniß tragen. Atque in nuperò Lipsiensium diatagmate de Ao. 1682. §. 6. constitutum est, ut flavam maculam undiqve secum circumferant, atque postulanti Liſtori sub pœnâ commiſſi thaleri monſtrent. Privilegium tamen de non ferendò ſignum illud ex cauſâ Judæis poſſe concedi, non dubitatur. *Barbos. ad cap. 5. X. de Judæis.*

§. 5. Sed de illò quæritur: num Judæi planè in Republicâ Chriſtianâ tolerari debeant, & recipi poſſint? Affirmativa primò ex vaticinio Chriſti elici poteſt, qui Gentem hanc *Luc. 21.* perituram non eſſe prædixit, quò ipſo Judæum, ut Judæum toleraſſe videtur.

§. 6. Deinde Judæis patrocinator Jus Naturæ, quod omnibus, qui Humanæ naturæ participes ſunt, jus Humanæ ſocietatis concedit, ex quò jure etiam proximi credendi ſunt omnes Homines naturæ noſtræ, & hinc ſi non ob aliam cauſam, certè ob hoc tantum, quod ſint naturæ noſtræ participes, diligendi ſunt Judæi, *arg. c. Charitas 5. de pœnit. diſt. 2.* ex quâ ratione Joh. Baptiſta Ferretus *vol. 2. Conſil. 381. n. 6.* infert, quod tempore neceſſitatis Judæis ſubvenire teneamur, & *Rol. à. valle vol. 3. conſil. 25. n. 31. & ſeq.* deducit, quod Princeps tempore famis debeat Eleemoſinas inter Judæos diſtribuere. Facit huc dictum, Fera feras non expellunt, cur homo expellit hominem? Hinc *Alexand. Papa c. 21. X. de Teſtibus.* Judæos humanitate, fovendi inquit, vid. pluribus *Speidel. lit. J. tit. 15. von Juden.*

§. 7. In jure quoque Civili, Canonico & noviſſimis Imperii Receſſibus publica Juris Tutela Judæis eſt conceſſa, ut adeò, ſi de jure loquendum ſit, dubium tam tolerationis, quàm receptionis inde nullum ſuperſit. Videri poſſunt *l. 14. C. de Judæis l. 6. C. de Paganis l. 21. C. Theodos. de Jud. t. t. & præcipuè cap. 9. X. de Judæis,* & tandem Imperii Receſſus Auguſtæ Vindelicorum *de annis 1530. 1548. & 1551. & Francofurti ad Mœnum 1577. habiti.* Fuère autem Judæi ab initio in ſolius Imperatoris protectione, ut ideò hinc inde in Receſſibus Imperii appellentur Imperatoris ſervi, donec *Carolus V. in Aurèâ Bullâ Tit. 9. §. 2.* Electoribus jus recipiendi Judæos communicavit, quod deinde, ſicut alia Regalia ad cœteros Imperii Principes ac ſtatus eſt extenſum in der *Policey-Ordnung*
de An-

de Anno 1548. Tit. von Juden. Quocunqve igitur distinctionis remedio tandem utaris, in Principum, qui Regali hoc gaudent, potestate ac arbitrio erit, recipere Judæos, neqve Princeps, qui recipit Judæos, offendit illum, qui Judæos pellit, quia jure utitur sibi competente. *Dieterich. de statu Judæorum cap. 2.*

§. 8. Taceo, quod Judæis Respublica commodè propter varia & penè infinita eorum negotia sapissimè carere non possit. Provoco hic ad exemplum, quod Anno 1678. in Norwegiâ, ubi aliàs non tolerantur Judæi, contigit, quando unicus Judæus toti penè exercitui de com meatu prospiciebat, atqve durante obsidione Bahufensi omnem pulverem cum plumbô, aliisque necessariis ex Batavia advehi procurabat, quâ opera nemo alius eâ in regione tunc fungi conabatur. Atqve in quantum Reges & Principes Judæorum operâ utantur, constat inter omnes; Regiam Christianam Suecicam Emanuele Texeira Judæum Hamburgensem sibi Institorem constituisse notum est.

§. 9. Contrâ, quanti diræ illæ persecutiones, quibus Judæos expellebant Hispaniarum Reges, orbi Christiano constiterint, vel ex Camerar. Hor. Succisiv. cent. 1. cap. 89. videre est, cum enim cætervatim, ultrâ centum millia utriusqve sexûs ad Turcam, cum immunitate apud Christianos frui non possent, se conferrent, primi Turcas docuerunt tum varia artificia, tum etiam perfectiorem usum machinarum Bellicarum aliarumq; rerum, quibus antea Barbara ista gens destituebatur, adeò, ut Turcarum Imperator dixerit: Se non satis mirari posse Christianorum simplicitatem, qui tantam multitudinem in propriam perniciem expellere potius, quàm mancipiorum loco ad idonea servitia retinere maluerint.

§. 10. Nec obest, quod sint Christianorum infensissimi hostes, & Christi blasphematores; jubet ipse Christus, ut hostibus beneficiamus, Blasphemiis verò eorum præter DEI omnipotentis iram, paratum erit supplicium *l. 11. C. de Judæis.* Seditioes, quæ ab ipsis timentur, ut cujusvis etiam Christiani seditiosi, coërcebit legum severitas, *l. 14. C. de Jud. & t. t. ff. & C. ad L. Jul. Majest.* adsunt patibula, gladii, fustes, aliaqve instrumenta, quibus facinora eorum coërceci possunt, certè *oderunt peccare mali formidine pœna.*

B

§. 11.

§. 11. Ut verò præterea frænum ipsis injiciatur, severæ conditiones pro statu rerum erunt præscribendæ, quas nisi servant, nec spes sit, alio modo Reipublicæ consuli posse, eos à Magistratu expelli posse, imò debere, non dubitatur. Nam justa subsistente causâ & necessitate suadente hæc tandem digna erit poena, ut extorres ejiciantur. Possent hîc conditiones recenseri, verùm cum illæ pro rerum & Reipublicæ statu, & temporum locorumque circumstantiis Imperii variari debeant, prout ex nuperâ Lipsiensi Judæorum ordinatione *de anno 1682.* liquet, & præterea hinc inde inprimis apud Hahnium in diatagmate Judæorum profert, nullas hîc apponere lubet. nisi quod opiner, hanc inter alias illis annecti debere, ut Dominicis diebus aliisque feriatis, aut ad minimum singulis mensibus unam de conversione Judæorum concionem præstantis alicujus Theologi sub certâ negligentia poenâ visitare, eamque attendere cogerentur.

§. 12. Quâ occasione quæri potest, num ad fidem Christianam suscipiendam cogi debeant? Ego, ut quæstionis hujus decisionem à studio meo alienam puto, ita Lectorem hîc ad Decisionem concilii Toletani, cujus canon refertur *in distinct. 45. cap. 5. qui in negativam inclinatur, remittere constitui.* Conferatur *eiusd. distinct. c. qui sincera 3.* ubi Gregorius mansuetudinem potius, quàm violentiam suadet: *Quale B. Lutheri eâ de re fuerit judicium, patet ex tractatu, daß Jesus Christus ein geborner Jude sey / ubi inquit: Ich hoffe / wenn man mit denen Juden freundlich handelt / und aus heiliger Schrift sie sauberlich unterrichtet / es solten ihrer viel rechte Christen werden / und wieder zu ihrer Väter und Patriarchen Glauben treten / darvon sie nur weiter geschreckt werden / wann man ihnen vorwirfft / und sie so gar nichts wil seyn lassen / und handelt nur mit Hochmuth und Verachtung gegen sie. Wenn die Apostel / die auch Juden waren / also mit uns Heyden gehandelt hätten / wie wir mit denen Juden / es wäre nie kein Christ unter den Heyden worden.* Non laudandi ergo sunt, qui Judæis, ut Religionem Christianam amplecterentur, vim intulere, constat ex historiis eos vi ad Christianismum compulsos plerumque ad superstitionem relapsos esse: eaque de causâ Henricus IV. Imperator, cum ex Italiâ Ratisbonam veniret, Ju-
da

dæis, qui inviti baptizati erant, ad Judaïsmum redire permittebat
Crantz. lib. 5. Saxonie. cap. 14. Quamobrem, uti Judæi inviti ba-
ptizandi non sunt, ita nec eorum liberis vis adhibenda est, ne hoc
ipso Parentes per indirectum cogantur ad fidem Christianam. In
contrarium multis luctatur *Zasius in tr. de Judæis.*

§. 13. Judæi porrò sunt vel sui juris, ut Patresfamilias, vel
alieno juri subjecti, ut filii familias, quod enim Patria potestas in
liberos Judæis æque, ac Christianis competat, propterea non du-
bitatur, quod illa ex jure naturæ originem suam trahat, & apud
omnes Gentes introducta, & demum à Jure Civili adaucta sit, ut
propria Romanorum Civium sit facta, *l. 3. ff. de his, qui sui, vel a-
lieni juris.* Cùm Judæi itaque non tantum jure Naturæ & Gen-
tium, sed etiam Civili utantur, & Romanorum jure vivant, *l. 8.
C. de Judæis,* utique Patria potestas illis denegari non debet, sed
is, qui ex Judæo & ejus uxore nascitur, in ejus potestate est per
l. 4. ff. de his, qui sui, vel alieni juris, uti in specie de Judæis con-
cludit *Abbas in cap. 2. X. de Convers. Infidel. vid. Steph. Gratian.
tom. 5. Discept. Forens. c. 977. n. 7. & 8. Surdus Consil. 141. n. 12. Rol.
à Valle vol. 2. Cons. 35. n. 28.* Fluunt inde commoda atque onera
Patriæ potestatis, ut nimirum teneatur Judæus filiam dotare,
*per l. 19. ff. de Ritu Nupt. & donationem ante nuptias pro suâ da-
re progenie l. f. C. de dotis promiss.* ut vi illius juris Judæus Pater
filio in Testamento heredem pupillariter substituere, *pr. Inst. de
pup. Test. liberis impuberibus Tutores dare, §. 3. Inst. de Tut. & l.
40. ff. de adm. & per. Tut.* Tempore necessitatis & famis filium
suum vendere *l. 2. C. de Patrib. qui fil. distrax.* filiam in adulteriò
deprehensam justè occidere, *l. 23. ff. ad L. Jul. de adult.* reliquaque
omnia hodiè competentia Patriæ potestatis jura peragere pos-
sit,

§. 14. Uti verò vulgare est, tres dari Patriæ potestatis causas,
ita quoad primam, Nuptias videlicet disceptatur, quò modò, &
secundùm quæ jura Judæi nuptias contrahere debeant? Sunt,
qui illas Legis Mosaicæ dispositioni subesse volunt, quod causa
matrimonii sit spiritualis, in quâ Judæi jure Mosaico adstringan-
tur. Verùm figmentum & commentum hoc Canonicorum ma-
trimonia simpliciter ad Sacramenta & res spirituales numeran-

rium, à Theologis" dudum est explosum, & quod Magistratus Civilis de formâ & substantiâ Matrimonii possit ac debeat esse sollicitus, leges & sanctiones circa Matrimonia à Principibus latae factis evincunt. Cum ergò in *l. 7. C. de Judæis* nemini Judæorum morem suum in conjunctionibus retinere, nec juxta legem suam nuptias sortiri permittatur, tantùm abest, ut Judæis Lex Mosai- ca in conjunctionibus sit relicta, ut potius expressè abrogata, & Judæi ad Jus commune redacti sint. Si igitur adversus hoc coi- verint, nec vir, nec uxor, nec nuptiæ, nec matrimonium, nec dos intelligi debet, & liberi inde nati pro spuris haberi, aliasque pœnas pati debent, quæ sacris constitutionibus continentur §. 12. *Inst. de Nuptiis*. Rectè à Ludovicò Piò Imperatore, & Lothario de Nuptiis severè constitutum, ut Judæi juxta legem, quæ Chri- stianis est lata, usque ad septimi generis gradum concessum, con- nubia contrahant, *vid. Goldast. tom. 3. Const. Imperii de Anno 826. p. 255*. Undè fluit, quod nec Patruus Neptem, nec Frater fratris defuncti uxorem seminis suscitandi causa, hodiè in matrimoni- um assumere possit. Ritus & solennitates, quas Judæi in nupti- is observant, *videri possunt apud Buxtorf. in Synagog. Judaic. cap. 39. per tot.* ubi in fine monet, quod ante omnia caveant, ne Christianum ad nuptias invitent.

§. 15. Quod attinet Judæorum repudia, quorum formulam & ritus dicitur *Buxtorfius in cap. 40.* recenset, tolerari ea non debent, cum ritus eorum tùm demum permitti possint, si non sint contra Legem Christi. Atqui Christus repudia apertè ad duritiem cor- dis gentis illius remisit, eaque *Marc. 10.* pro adulteriis declaravit. Neque unquam Judæorum repudia Deo placuisse in sacro Codice legitur sed Moses, ut sapiens Legislato, dum vidit Judæorum perversitatem, permisit ea, quod Patres eorum talia in usu esse, viderant, non quod approbaret, sed ne in pejora ruerent, ac odi- osas uxores forsan occiderent, sic Patriarcharum polygamia fuit tolerata, nullibi tamen approbata legitur, ut adeò, non quid apud Judæos in veteri Testamento factum sit, sed quid fieri debuerit, spectandum, ita, ut vel hinc ipsi etiam Judæi Regulæ Christi ob- stricti videantur & sic vel inviti matrimonia juxta legem Chri- stianorum inire teneantur. *Dieterich. de statu Judæorum cap. 1.*

§. 16.

§. 16. Inter Christianum tamen & Judæam, vel vice versa, contrahi nuptiæ planè non possunt, adeò, ut crimen hujusmodi vicem adulterii obtineat *l. 6. C. de Juda.* Christianus itaqve Judæam, vel Judæus Christianam scienter sub matrimonii velamine cognoscens, punitur poenâ capitis, quæ adulteris est addicta §. 4. *J. de publ. Jud. §. l. 1. ff. de adult.* dum commixtio talis gravior & deterioris conditionis habetur, quàm adulterium & incestus, & quàm cum proximâ consanguineâ coire, liberi hinc ex tali commixtione concepti, non reputantur legitimi, sed incestuosi, ita, ut à Patre alendi non sint, & omnis successionis incapaces reputentur. *Barbos. ad l. 6. C. de Judæis* De jure tamen Canonicò perpetuâ excommunicatione damnantur, *c. si quis causa. 28. q. 1. vid. Barbos. ad d. l. 6. C. de Judæis.* Sin autem quis Judæus seriò Christianam religionem complecti velit, deque eò Magistratui certò constet, ex hac causâ ejusmodi matrimonium permitti posse, adeoque sacramento Baptismatis vitium tolli, existimo *per c. non oportet. 28. q. 1.*

§. 17. Quæritur hîc si alter conjugum Christianorum ad Judaismum prolabatur, an tunc vinculum conjugale perduret? Quod Canones sine distinctione affirmant, quasi sacramentum fidei quod semel est admissum, nunquam amittatur, sed ratum efficiat conjugium, ut ipsum in conjugibus illo durante perderet, *cap. quanto X. de divortis.* Verùm *Beza in libello de divortis p. n. 192. & Lutherus in explic. ad 1. Cor. 7. §. wie nicht das Christliche Gemahl* rectè à Canonibus recedunt, statuentes quidem matrimonium eò in casu durare, quàm diu infidelis consentit in conjugio, sin autem discedit à fidei, discedat, inquit Apostolus: Non enim servituti subjectus est frater & soror ejusmodi, sed eò casu is, qui relinquitur, potest vivente alterò ad secundas convolare nuptias. *vid. Mindan. Consult. Saxonie. q. 37. §. 4. & seqq. Schneidew. Tit. de nuptiis, part. 4. de divortis, §. 20.*

§. 18. Per Legitimationem & Adoptionem Judæos posse filios juxta observationes in jure traditas in potestatem redigere, dubium non est, dum hæc beneficia nullibi ipsis adempta reperiuntur. Id quæritur, num Comes Palatinus Judæum spurium legitimare possit? quod affirmatur, quia per legitimationem non

tam dignitas, ad quam aspirare non potest Judæus, confertur, quam naturæ, cujus specimen refert legitimatio, succurritur.

§. 19. Patria potestas solvitur multis modis, quibus annumerari potest, quod filius Judæus ad fidem conversus liberetur eâ, & sui juris fiat in iis, quæ tendunt in Patris commodum, Spiritus enim Sancti vocatio omnia solvit vincula, & ubi Spiritus DEI, ibi libertas est, *c. duæ 19. q. 2.* Facit hûc, quod conversi Judæorum filii vel filix ab eorum consortio, ne Parentum involvantur erroribus, separari debeant ac Christianis, ut sub eorum gubernatione & educatione in fide confirmantur, committendi, *arg. c. Judæorum 28. q. 1.* Accedit fidei favor amplissimus, qui inter alia filium à Patriâ potestate liberat, unde, quamvis filius regulariter in Patris potestate sit, ejusque familiam & conditionem sequatur, in casu tamen, ubi conjux Judaica transit ad fidem Christianam, marito in Judaicâ superstitione manente, proles sequitur conditionem matris, ejusque religionem. *per c. Judæi 28. q. 1. & c. ex literis tuis X. de Convers. Infidel.* Ita licet Patris potestas in omnibus voluntati matris prævaleat, quoad Baptismum tamen parvulo dandum in concursu patris Judæi & matris conversæ, hujus consensus favore Religionis prævalet, exclusâ contradictione Patris. *Steph. Gratian. discept. Forens. tom. 5. c. 977. n. 20. & seq.* De avo converso minus est dubium, quod ejus consensus in Nepote parvulo baptizando contradictioni Patris Judæi præferatur, cum avus ex propriâ conversione non amittat jus Patriæ potestatis, quod retinet in filios & nepotes non conversos, dum propter conversionem ejus conditio fieri deterior non debet. *Gratian. c. l. c. 977. n. 9. & per tot.*

§. 20. Judæi qui sui juris sunt, vel sunt in Tutelâ vel curâ, vel neutrô jure tenentur. Impuberes in Tutelâ esse, naturali juri conveniens est, ut is, qui perfectæ ætatis non sit, alterius Tutelâ regatur. *§. 6. f. de Attilian. Tut.* Judæos autem habere jura Tutelæ Testamentariæ, Legitimæ & Dativæ, inde non est dubium, quod Romanorum jure vivant, & Juris Civilis participes sint, *per supra tradita cap. 1.* Rectè hinc Judæo Patri permissum liberis impuberibus, quos in potestate habet, testamento Tutores dare. His deficientibus vocandi sunt legitimi, quorum occasione

sione quaeritur de capitis deminutione, quamnam Judæus ad fidem conversus pati dicatur? Resp. Minimam, quæ familiam adimit. Conversio quippe Judæi filiumfam. potestate patriâ liberat, eumque sui juris facit *uti §. preced. dictum*. Si cui autem Judæo nullus omnino Tutor existat, ei à Magistratu Loci, in quo vivit, constituendus est, *per pr. Inst. de Attil. Tut.*

§. 21. Hic disceptatur: An Judæus Christiani Tutor esse possit? Ita expressè vult glossa ad verba non Judæorum *in l. 15. §. 6. ff. de Excus. Tut.* aliique Juri non pauci, moti, quod Tutela referatur inter onera, à quibus Judæi immunes non sint. Verùm cum Tutela sit vis ac potestas, adeoque vi hujus potestatis Tutor pupillo præsit, cum Tutor principaliter personæ detur, nimis absurdum foret, ut blasphemus Christi in Christianum vim potestatis exerceret, *cap. cum sit X. de Judæis*, adeoque nec Judæo tutela Christiani deferri debet. Porro, quemadmodum ille, in quo rerum pupillarium periculum timetur, ut est in debitore pupilli & Creditore, arceri potest à munere Tutelæ. *Auth. minoris debitor C. qui dari Tut. poss.* ita multò magis excludendus erit à Tutelâ Christiani Judæus, à quo timendum est periculum animæ, & quamvis hoc ultimum evitari posse statuatur, si pupillus non alatur apud Tutorem, sed apud alium, ut fieri solet, quando contra Tutorem aliqua suspicio militat *l. 1. §. 1. ubi pup. educ. debeat, & l. f. C. eod.* nondum tamen inde alia incommoda sublata dici possunt. Notum enim est Judæorum Vatinianum & novercale odium in Christianos, *vid. Surdus Consil. 122. n. 44. & seq.* Verba itaque non Judæorum *in l. supra cit. 15. §. 6. ff. de Excusat. Tut.* non ad Christianos, sed ad alias sectas Judaicis superstitionibus non addictas, Samaritas aut Montanistas, de quibus *in Nov. 45. pref.* referri debent. *Majer in Coll. Arg. ff. de Excusat. Tutor. §. 18. n. 4.* aut nomen Judæi in illâ lege, juxta *Bussum in Pand. ad l. 15. §. 6. c. 1.* explicandum est de Christianis, qui nomine Judæorum tum permiscuè à Gentilibus accipiebantur.

§. 22. Tutela finitur variis modis, inter quos Judæo specialis est, si pupillus Judæus quoquo modo ad Christianismum pervenerit, quod Judæus, uti diximus, Christiani Tutor esse nequeat.

Ita

Ita quoque, si Christianus Tutor ad Judaismum transeat, finitur Tutela, quod res in eum statum deveniat, à quò initium capere non potest, *per l. 98. ff. de Verb. obl.*

§. 23. Puberes Judæi deveniunt in curam, in quâ ad annum usque 25. ætatis, nisi alia ætas in terris, ubi habitant, à Magistratu sit constituta, persistere debent juxta *pr. Inst. de Curat. §. l. 1. §. ult. ff. de Minor.* Non enim ordinatio Hebræorum hîc servanda, quæ disponit, marem post 13. foeminam post 12. annum pro Majore haberi, prætereà enim quod regantur jure Romanorum, *l. 8. C. de Judæis*, ea ordinatio in Pentateucho non reperitur scripta, eoque minus ejusmodi Rabbiorum traditiones sunt attendendæ. Nam vel exinde nullius sunt momenti, quod ex naturali ratione constet, marem 13. & foeminam 12. ætatis anno perfecti Consilii & intellectûs nondum esse, cum fragile & infirmum sit hujusmodi ætatum consilium, & multis captionibus suppositum, *l. 1. ff. de Min. vid. Pet. Surdus Decis. 133. per tot.*

§. 24. Quæritur hîc: An Judæus Christiani Curator esse possit? Et videtur quod sic, quod principaliter rebus detur, *vid. Hartm. lib. 2. observ. 15. n. 6.* Sed rectius negatur, quod Curator non simpliciter rebus, sed secundario etiam personæ constituatur, ut certè aliqualis potestas penes Curatorem resideat, atque adeò rationes de pupillis supra traditæ, etiam hîc locum habeant. Accedit, quod nimia familiaritas & conversatio, quæ in curâ requiritur, cum Judæo sit prohibita, *c. nullus 28. q. 1. §. cap. ad hæc X. de Judæis.* Præter alia incommoda foret etiam contra bonos mores, Christiano Tutorem vel Curatorem dare Judæum.

§. 25. Tutoribus & Curatoribus commune est Excusatio à Tutela & Cura, quæ variis ex causis datur, licet verò juxta *§. 14. Inst. de Excus. Tut. §. l. 8. C. de Profess. & Medic.* Rabbini Judæorum à Tutelâ & Cura vacationem habere videantur, quod Juventutem & populum informant, & suis moribus instruunt, ea tamen ipsis concedenda non est, quia id nihil foret amplius, quàm pertinacibus istis in superstitione suâ patrocinari. Medicis tamen eorum, qui inter eos assumpti sunt in numerum, excusationem à Tutelâ juxta *§. 14. f. de Excus. Tut. §. l. 6. C. de Prof.*

Prof. & Med. concedi posse existimo, quod eorum opera tam odiosa & Christianorum fidei, ut quidem Rabbiorum, adversa non sit. Cæterum non excusantur Judæi à Tutelâ non Judæorum *l. 15. §. 6. ff. de Excus. Tut.* aliorum sc. quàm Christianorum, *Majer. in Colleg. Argent. ff. de Excusat. Tut. §. 18.* atque hinc Judæus Ethnici vel Turcæ cujusdam Tutor esse potest, nisi quatenus in forô conscientiæ, quod pupillum ad Judaismum perducat, prohibendus sit. Quemadmodum è contrariô Tutor vel Curator Judæus post suam conversionem Tutelam Judæi deponere non debet, quod spes sit, illum ad Christianam Religionem converti posse.

§. 26. Denique Tutorum & Curatorum commune est accusatio Suspecti, quæ ob id, quod Tutor vel Curator Judæus factus sit Christianus, locum habere non potest, suspectus enim est is putandus, qui moribus talis est, ut suspectus sit, *§. ult. f. de susp. Tut.*

CAPUT III.

De Juribus circa Judæorum Res.

Naturalia & publica Judæis non disputantur §. 1. Libri Thalmudici Judæis sunt sacri, sed à Christianis tolerandi non sunt §. 2. Synagoga in Jure Civili pro locis Religiosis æstimantur §. 3. An à Christianis tolerari debeant? Affirm. §. 4. Cæmeteria Judæorum quoque æstimantur religiosa §. 5. Sabbathum & festa Judæorum Christiani turbare non debent. Non verò Magistratus illis ad nundinas venientibus celebrationem festorum concedere potest §. 6. Neque Judæo in ergasterium ad labores detruso die Sabbathi labores sunt remittendi §. 7. Judæus Christianum in bello captum extra Imperium Christianorum in servitutem redigit §. 8. Sub Christiano regulariter militare non debet §. 9. Rem Christiani præscribere §. 10. Testamentum secundum dispositionem Juris Civilis condere, §. 11. & Testis in testamento Christiani esse potest §. 12. Filium juxta Nov. 115. exheredare, non ob Religionem Christianam amplexam potest, quo casu potius tenetur Converso legitimam dare §. 13. Christiani & Judæi sibi invicem heredes

des instituere possunt §. 14. Sed non sub Conditionibus iisdem ratione Religionis §. 15. Judæus conversus exheredatus ob Religionem de inofficioso legitimâ licet vivo Patre obtenta agere potest §. 16. Judæis beneficium inventarii non denegatur §. 17. Legatum ex Testamento Christiani accipere §. 18. Et Fidei commissa inter eos constitui possunt, §. 19. In successione ab intestato tenentur servare Nov. 118. §. 20. Et Conversus retinet jura agnationis & successionis §. 21.

§. 1.
Naturali jure communia & Publica Judæis non disputantur, uti quoque certò modò illis concedendæ sunt res, quæ universitatis sunt ejus loci, ubi degunt, sicut Amstelodami aliisque in locis eadem cum Christianis Bursâ Mercatoriâ utuntur.

§. 2. Rabbinorum traditiones & Libri Thalmudici Judæis res sunt sacræ, quatenus verò multis hæresibus contra ipsam Moïsis, Naturæ & Juris Gentium legem, & insuper execrandis blasphemis in Christum Servatorem & Cabbalisticis somniis referti sunt, arg. eorum, quæ traduntur ad Nov. 146. c. 1. interdici ipsis, imò comburi debent, prout Pontificum aliqui, ut Gregorius IX. Julius III. & Paulus IV. per omnes urbes illos Vulcano consecrari curarunt. De origine Thalmudi videri potest glossa ad dict. Novell. 146. cap. 1. In ordinatione Judæorum Serenissimi Hassiæ Principis, Domini Georgii §. Erstlich cavetur: die Juden sollen mit ihren End bestätigen/ daß sie keine Bücher bey sich haben wollen/welche wieder den Christlichen Glauben sind/ deßwegen fleißige Inquisition angestellet werden soll.

§. 3. Synagogas Judæorum in jure Civili pro locis Religiosis æstimari, patet ex l. 4. C. de Juda. ubi Imperatores eas religiosas Domus vocant, & in casu ibi proposito jure sacrorum frui jubent.

§. 4. Fluit hinc decisio quæstionis, an Judæis Synagagæ in Republ. Christianâ sint concedendæ & tolerandæ? Equidem si D. Lutherum nostrum consulimus, duram is contra illas in libello de Judæis profert sententiam his verbis. Ich will meinen treuen Rath geben/ daß man ihre Synagogen mit Feuer anstecke / und was nicht verbrennen will / mit Erden überhäuse und beschütze/ daß kein Mensch einen Stein oder Schlacken davon sehe ewiglich.

lib. At modum hâc in re adhibendum esse opinor ne forte studium Religionis transcendat limites. Aliter creditum fuit in vetustissimâ Ecclesiâ, aliter Patres sanctissimi docuere, quibus cum & jura subscribant, & rationes accedant, cur Imperatorum & Pontificum autoritati diffidere, nec rationes audire velimus? Certè *l. 13. §. 6. ff. de Excus.* & Constitutiones Divorum Fratrum sine molestiâ Judæos esse jubent, in iis etiam, per quæ cultus inquinari videtur, quemadmodum *§ l. 14. C. de Jud.* expressè prohibetur synagogas eorum concremari, *Conf. l. 3. §. 3. ff. de Decur.* & quamvis ipsis novas pro lubitu extruere prohibitum sit, antiquas tamen, si fortè corruerint, vel ruinamminentur, fulcire & reedificare concessum est *l. f. C. de Jud. § c. 7. X. eod.* sed quid si penitus collapsæ aut incendio fortè consumptæ sint? De novâ eas ab illis extrui posse, autumo, cum ita restauratæ secundum æquitate juris non novæ sed eadem intelligantur *gl. ad l. f. C. de Jud.* modò non altiores aut pretiosiores, quàm antea fuerunt exaltentur, *d. c. 7. X. de Jud.* Porro eò ipsò, quo Judæi recepti sunt tacitè etiam pactum initum videtur Synagogam illis fore salvam, quippe sine quâ Judæus non potest esse Judæus, positò enim antecedente, necessario ponendum est consequens *vid. Limnæus de Jur. publ. lib. 3. c. 2. n. 23. § 43.* Quod ergò semel placuit, amplius displicere non debet. Imò, cum nulla gens sine Religione consistere ac regi possit, utiqve Synagoga ipsis non erit deneganda. Neqve etiam temerè credendum est eorum relationi, quod in iis Deum, Creatorem cœli & terræ planè non adorent, neqve ad pietatem aliasqve Deo gratas virtutes populum adhortentur. Licet negari non possit, ingentem in iis dementiam ob deplorandam illorum cœcitate exerceri, ita, ut visitantibus Christianis risum magis, quàm devotionem extorqueant, expellendi tamen propterea non sunt, sed imbecillitates eorum à Christianis tolerari debent, usqve dum veritatem agnoscant, quemadmodum DEUS Optimus, Maximus, ex immensâ suâ misericordiâ maximas hominum imbecillitates perfert. Ubivis hinc, ubi habitare ipsis conceditur, Synagogam extruendi licentiam impetrarunt. Ita ante paucos annos Batavi Amstelodami concesserunt Judæis juxta Veterem novam exedificare Synagogam, quæ ob magnificentiam aspici meretur.

§. 5. Judæorum etiam cœmeteria pro locis religiosis æstimari, ita, ut nemini Christianorum licitum sit, ea mutilare aut invadere, patet ex *cap. 9. X. de Judæis*, ex quò elicitur, Judæum de sepulchrò violato contra Christianum experiri posse. Ipsum autem non in Christianorum cœmeterium tumultandum esse, sed extra hoc in separatum locum, liquet inde, quod si contingerit casu quòdam, Judæum in Christiano cœmeterio sepultum, & ab aliorum corporibus discerni poterit, exhumari, & procul in alium locum jactari debeat, *cap. 12. X. de Sepultur.*

§. 6. DE Sabbathò Judæorum cautum est, ne quis eò cum cultus sui reverentiam fervant, operetur aliquid, quod adeò extenditur, ut neque tunc à Christianis conveniri debeat *l. 13. C. de Judæis*. Siquidem festivitates, feriasque suas liberam habent observandi celebrandique potestatem, *c. qui sincera, dist. 45.* Quæritur autem, num Magistratus tempore Nundinarum Judæis adventantibus Sabbathi ac Festorum celebrationem in conventu concedere possit? Quod negatur, prætereà enim quod res mali sit exempli, periculosa & scandalo plena, foret id species receptionis, quæ sola est ejus, penes quem ea est potestas recipiendi Judæos.

§. 7. Alia quæstio est, si Judæus in ergasterium detrudatur, num Judæorum die Sabbathi eidem labores sint remittendi? Ita de jure *per d. l. 13. C. de Judæis* videtur, verùm hic aliique textus intelligendi potius sunt de cœtu & congregatione Judæorum, ut eorum cultus non perturbetur in locis præsertim ubi publica juris tutela illis est concessa, secus est in casu nostro, ubi superstitioni damnati indulgendum non est, neque ferri potest, ut melioris conditionis efficiatur Judæus, quàm Christianus, si huic die saltem Dominicâ, illi insuper & die Saturni labores remitterentur, prout ita Lipsiæ cum Judæo in ergasterium detruso, prudenter hodiè observatur.

§. 8. Res singulorum fiunt vel Jure Gentium vel Civili. Inter modos acqvirendi juris Gentium præcipuus est Occupatio, quæ præcipuè contingit Captivitate in bellò. Circa quam quæri potest, num si Judæus capiat Christianum in bello, hic jure Belli Judæi servus fiat? Ita ex §. 17. *J. de R. D.* elicitur, modo

ca.

capiens Judæus non sit subditus Imperio Christianorum. Sed an-
ne Judæus sub Christiano militare potest? Regulariter non,
per l. 12. & 18. C. de Hæret. quia nemo militare debet, qui non a-
pud acta testificatus sit propositis SS. Evangelii, se esse Christia-
num orthodoxum *l. 20. C. de Episc. audient.* Quin verò tempore
necessitatis Christiani eorum auxilio uti possint non dubito. Ita
Maccabæus foedus cum Romanis, qui tum infideles erant, ut mu-
tuò se adjuvarent, iniisse legitur *1. Maccab. 8. & 12.* Sic anno 1611.
Judæi Pragæ domos ac plateas munivere, ac permissu Magistra-
tus armis assumptis excubias egerunt, *vid. Sleidan. part. 3. Con-
tin. lib. 36. §. 4. v. 1592.*

§. 10. Modi acqvirendi Civiles, sunt vel particulares
vel universales. Inter particulares est Usucapio. Posse
verò Judæum rem Christiani præscribere, indicat *glossa ad c.
porro si 16. q. 4.* ex mente potissimum eorum, qui usucapionis
initium ex jure Gentium deducunt. *Eckolt. ad Pandectas de U-
surp. & Usucap. §. 7.* Accedit ratio usucapionis introductæ, ne
scilicet semper in incertò essent rerum dominia *l. 1. ff. b. t.* quæ
locum quoque in Judæo habet. Limitatur tamen in re Eccle-
siæ, quam præscribere non potest Judæus, vel alius infidelis, *vid.
Ludov. Romani Consil. 489. n. 3. Barbof. add. c. si porro 16. q. 4.*

§. 11. Modus acqvirendi universalis potissimus est Hære-
ditas, quæ contingit vel ex Testamentò, vel ab Intestato. Multi
Judæis, tanquam Usurariis publicis Testamenti factionem activè
& passivè ademptam volunt *per cap. 2. X. de Usuris in 6to.* Ve-
rùm Capitulum illud potius de Christianis usurariis, quorum
Testamenta certo modo non valere dicuntur, quàm de Judæis lo-
qui, ex inspectione Capituli patet. Cùm itaque nullibi in jure
Judæo testari sit prohibitum, censebitur permissum *arg. l. 28. §. 2.
ff. ex quibus caus. major.* Formam interea & dispositionem Ju-
ris Civilis in condendo Testamentò observare tenentur *arg. l. Ju-
dæi 8. C. de Jud. Menoch. l. 4. Presumt. 189 n. 35.* Hinc præter
alias solennitates, non duos, sed septem testes in testamentò
adhibere Judæum debere, certum est.

§. 12. Ubi quæritur, an Judæus testis esse possit in Testa-
mentò Christiani? Affirmativam suadet *l. 21. C. de Hæret.* quæ in

ultimis elogiis propter utilitatem necessarii usus eos sine ulla distinctione admittit, ne probationum facultas angustetur, quod tamen multi declarant tùm demum valere, quando alius haberi non possit. *Barbos. ad d. l. 21. C. de Heret.* Inprimis verò adhiberi posse Judæos, non dubitatur, si cum ipsis adsint testes Christiani, quò casu tale Testamentum ob testes suspectum reddi non posse, statuitur, *vid. Manzius de Testam. valid. lib. 5. q. 1. Summar. 69. & 70.*

§. 13. Deinde Judæus, si filium habet, curare debet, ut eum instituat heredem, vel exheredem faciat. Exheredatio autem fieri debet *juxta Nov. 115*, ex justâ causâ, qualis non est, si filius se ad Religionem Christianam converterit, cum melioris conditionis ad fidem conversos esse oporteat, quàm ante fidem susceptam habebantur, *cap. Judæi X. de Jud. & Barbos. ad d. c.* Tantum itaque abest, ut Pater Judæus filium, conversum exheredare possit, ut potius hic contra Patrem adhuc vivum ad legitimam consequendam agere possit. *Manzius de testam. valid. tit. 12. q. 15. summ. 16. Berlich. part. 3. Concl. 14. n. 31.* Quoniam semper metuendum, ne Pater Judæus in fraudem filii conversi omnem substantiam in communionem sectæ suæ detestabilem conferat, & ita filius omni restitutionis remedio destitutus legitimâ postea carere cogatur contra *Nov. 115. cap. 3.* uti in simili casu responsum fuit à *Carpzov. p. 3. Const. 12. Def. 10.*

§. 14. Cum igitur nullibi Testamenti factio in jure inter Christianos & Judæos prohibita reperiatur, dubium non est, quin ab invicem heredes institui possint. Aliud asserendum est de Collegio Judæorum per *l. 1. C. de Jud.* non quod omnia illorum Collegia penitus illicita sint, sed potius, quod viribus, & opibus augenda non sint, sed depauperanda, ut adeò locum habeat illud Hieronymi de vitâ Clericorum. *Non de lege, inquit, conqueror, sed doleo, quod meruimus hanc legem. vid. Cujac. lib. 7. obs. 30.*

§. 15. Uti autem hæres potest & purè & sub conditione institui, ita Judæus sub conditione heres institutus, ut Christianus fieret, non aliter, nisi impletâ conditione hæreditatem accipere potest, sed non econtrâ Christianus, à Judæo institutus, ut fiet
ret

fieret Judæus, ita tenetur, hic enim sine adimpleta illa conditio-
ne tanquam turpi & contra bonos mores hereditatem adire pot-
est. Sicuti & illa Conditio, tanquam turpis habenda erit, quan-
do Judæus Judæum in testamento heredem facit, sub conditio-
ne, ne Fidem Christianam amplecteretur, hujusmodi enim con-
ditiones remittendas, scribit *Paulus l. 9. ff. d. condit. instit.* ita,
ut semper legatum vel hereditas capiatur, & conditiones tales
testamento appositæ, pro impossibilibus habeantur, *per l. 3. ff.
de condit. instit.* Sed quid, si apud Turcas Judæus Judæum insti-
tuat heredem, ne ad Mahumetismum transeat, eane Conditio
pro impossibili & turpi est habenda? Quin pro tali à Turcis ha-
beatur, non dubium erit, atque pro eadem à Christiano æstima-
ri posse existimo; quod teste *Höningero in der Türckischen Hoff-
haltung/ lib. 2. c. 8.* Judæus, si ad Mahumetismum transire deside-
rat, non nisi prius baptizatus & Christianus factus recipiatur.

§. 16. Dum Quartam quis habere debet, ut de Inofficioso
agere non possit, quæritur, num Judæus conversus illâ à Patre vi-
vô obtenta, quod supra §. 13. fieri posse diximus, nihilominus
de Inofficioso agere queat propter Religionem exheredatus? Ita
ex æquitate existimo, dum conversus extraordinariô modô in-
tuitu alimentorum, quæ propterea, quod filius Christianus fa-
ctus sit, denegari à Patre Judæo non debent, & propter pericu-
lum; ne Pater Judæus in odium filii omnia bona sua in alios
transferat, *uti supra §. 13. dictum*, Legitimam exegit. Si ergo
plura bona supersint, portio hereditatis suæ integra Converso est
exhibenda *c. 5. X. de Judæis*, cum dignitas per Baptismum adeptâ,
eum melioris conditionis efficiat, & jura Successionis minime
perdat *vid. inf. §. 21.*

§. 17. Denique qui rerum hæreditariarum Inventarium
confecit, hereditatem sine deliberatione tutus adire potest, quod
juris Beneficium, dum Benevolentia Imperatoris commune om-
nibus subjectis imperio præstitit *§. pen. Inst. de hered. qual. & dif-
fer.* atque ad omnes extendere voluit *l. 22. C. de jure delib.* Judæis
qui jure Romanorum vivunt, *l. 8. C. de Jud.* & pro Civibus ha-
bentur, illud denegandum non est, cum de illis aliter statutum
non reperiatur. Hinc si Judæus cum beneficio inventarii adie-
rit

rit hereditatem damnosam illud ei non tantum contra Judæum, sed & contra Christianum & quemvis alium prodesse debet.

§. 18. In Testamentis legata relinquuntur. Queritur hic: An Judæus ex Testamento Christiani legatum accipere possit? Resp. quod sic, quia illis legari potest, cum quibus est Testamenti factio §. 24. *Inst. de Leg.* quæ uti nullibi Judæis est prohibita, *uti supra §. 11. dictum*, ita per Leges permessa censetur. Accedit libera Testatoris legandi facultas, cum nihil sit, quod magis hominibus debeat, quam ut supremæ Voluntatis (postquam aliud velle non possunt) liber sit stylus & licitum, quod iterum non redit, arbitrium *l. 1. C. de SS. Eccles.* Præterea etiam publicè expedit, suprema hominum judicia exitum habere *l. 5. ff. testam. quemadmodum aperiant.* deniq; *l. 1. C. de Judæis* reperitur sancitum, ut quod Universitati Judæorum legatur, peti non possit. Cum ergo non singulis Judæis, sed collegio eorum quicquam legari prohibeatur, atq; ita facultas legandi in hoc tantum restringatur, exceptio ea legandi regulam in casibus non exceptis confirmat, facit huc *l. 20. ff. de rebus dubiis*, ubi licet legatum Collegio non debeat, relictum tamen singulis ex Collegio valet, qui non quasi Collegium, sed ut certi homines admittuntur, *vid. Carpzov. p. 3. Const. 13. Def. 36. Finckelthaus observ. Pract. Obs. 84.* ubi post rationes dubitandi & decidendi sequens præjudicium à Facult. Juridicâ Lipsiensi anno 1633. die 8. Julii Judæis Francofurtensibus datum refert, in quò obiter observari meretur formula rescribendi in præjudicii introitu de gratiâ DEI.

Gottes Gnade und Heyl

Wünschen wir euch N. N. Juden.

P. P. Ob wohl nach Verordnung Keyserlicher Rechte einem ganzen Collegio der Juden kein Legatum außgemacht und verlassen werden kan / auch etliche Rechts- Lehrer der Meynung seyn / daß ein Jude des Legati, so ein Christ Ihm in seines letzten Willens Verordnung verschaffet aus gewissen Ursachen nicht fähig sey. Doch aber kan nach gemeinen Schluß der Rechts- Gelehrten ein Jude vor sich aus eines Christen Testament ein Legatum oder Vermächtniß wohl fordern / indeme ein ieder Testator seine Güter / wen er will / zu verlassen besugt / auch die Testamenta billich bey

bey Kräfte erhalten werden sollen / bevorab / weil die Rechte außdrücklich nicht verbieten / daß ein Christ einen Juden ein Legatum vermachen könne / über diß die Juden an unterschiedlichen Orten in Römischen Reich auff gewisse Maasß und vorgeschriebene Gesetze geduldet und gelitten werden / so send auch Ihr obangeregtes Legatum der 100 fl. Gülden so ein Christ und Bürger zu N. in seinem Testament Euch hinterlassen und außgesetzt / zu fordern wohl befugt / B. R. W.

S. 19. Fideicommissa inter Judæos constitui posse, & *Authentic. Res quæ C. communia de legat & fideic.* locum habere testatur *Menoch. l. 4. Pres. 189. n. 34.* Nunc ad successionem ab intestato.

S. 20. Qvi contendunt legem Mosaicam tanquam Judæorum spirituales inter eos observandam esse, Judæos inter alia in successione ab intestato legi suæ relinqvendos esse statuunt. Verum cum successiones omnino ad forum spectent, & leges Mosaicæ forenses cum ipsâ Republicâ sublatas esse, *supra cap. 1.* ostensum sit, necessario sequitur, illas hodiè jure communi includi, quò Judæi in imperiò vivunt *l. 8. C. de Juda:* cum aliter nihil circa illas constitutum esse reperiatur, imò potius successiones ex jure Mosaico prohibitas esse, ratio juris dilucidè evincit, dum enim *Num. 21.* Masculus in successione excludebat foeminam, ne confunderentur tribus Israël, quod singulari tum ratione prudenter Deum præcavisse ex Pentateuchi lectione liquet. Et primogenitus ex lege Mosis duplum præ aliis fratribus in successione accipiebat, ad uberiores & faciliorem familiæ conservationem. Et verò hodierni Judæi familias & tribus, ex quibus nati sunt, monstrare minimè queunt, adeoq; quod *Esdra 2. vers. 59.* legitur, hodiè ad universam istius populi fecem applicari potest, sequitur, legis ratione cessante, propter quam contra communem juris rationem statutum erat, cessare ipsam legem debere *l. 7. pr. de Caduc. tollend.* Imò cum Imperatores *in l. 7. C. de Jud.* Judæorum nuptias vetant fieri juxta Legem Mosis, utiq; & successiones ex Lege Mosaicâ improbant, ut quæ secundum gradus & lineam ex nuptiis derivantur, uti constat ex *t. t. Inst. de Hæred. quæ ab intest. & Nov. 118.* Masculus ergò Judæus neq;

D

con-

contra l. 4. C. de lib. præter foeminam excludere, neq; Primogenitus contra Nov. 118. duplum præ aliis fratribus in successione ex lege Mosis accipere debet vid. Diteric. de stat. Judæorum c. 5. n. 56. Cum itaq; Novella 118. hodiè tanquam norma in successio- nibus sit præscripta, Judæi quoq; non aliter, quàm juxta illam, non obstante Lege Mosaicâ aut aliqvâ sub- & obreptitiè intro- ductâ consuetudine de jure succedere debent.

§. 21. Quæritur, num conversus Judæus jura cognationis & successione perdat? Quod negandum, quia jura Sanginis ve- lut naturalia sunt indelebilia l. 8. ff. de R. J. Et Baptismus eum non deterioris conditionis, quàm ante fuit, reddit; ideoq; seve- rè constitutum, ut portio hereditatis integra ipsi exhibeatur cap. Judæi 6. X. de Judæis. Unde omnino succedit Parentibus cogna- tisq; suis Panormit ad d. c. Judæi, ita, ut cum illi ultimam vo- luntatem, neq; testamentò, neque alio ultimo elogio declarâsse monstrati fuerint, omnem Parentum & Cognatorum substan- tiam secundùm leges nostras, tanquam hæres ab intestato sibi vindicet, l. 55. §. 1. C. de Episc. & Cleric: Minima enim status mutatio, quæ in Converso contingit, ad succedendum non nocet, l. f. ff. unde liberi.

CAPUT IV.

De Juribus circa Judæorum Con- tractus & Delicta.

Partitio Contractuum §. 1. Judæi Mutuum aliosq; Contractus cum Christianis celebrare §. 2. & sub usuris licitis, mutuare pos- sunt §. 3. Ne autem nimium usurentur Recess. Imp. provisum est §. 4. Nec eos privilegia pro Majoribus usuris juvant §. 5. atq; insuper ubiq; fere leges circa usuras iis sunt præscriptæ §. 6. Princeps tamen ex potestate illis Majores quam quincunces concedere, ex æquitate non potest §. 7. uti etiam Pontifex tanquam Dominus Territorialis §. 8. Statuta, quibus usura semisses permittuntur, comprehendunt etiam Judæos §. 9. Judæus, à Christiano usuras supra alterũ tantum petere non potest §. 10. usuræ mordaces Judæis exolvi non debent, licet Juramentum intervenerit §. 11. Christiani & Judæi sibi invicem commodare possunt §. 12. Judæus non potest sequester inter Christia- nos

nos constitui §. 13. Quoad pignora circa Judeos variè cautum repe-
ritur §. 14. & 15. Christiani & Judei pro se invicem fidejubere pos-
sunt §. 16. Judæis beneficia fidejussoribus data non denegantur
§. 17. Obligationes suas Judæi germanice conscribere tenentur §. 18.
Negotiarum cum illis licitum est. §. 19. Certus tamen illis negotiandi
modus est præscriptus. §. 20. Quædam etiam res commerciis eorum
sunt exemptæ. §. 21. Aliter autem cogi ad vendendas merces non debent
quàm Christiani §. 22. Dispositio legis 2. C. de furtis circa res fur-
tivas in Judæo obtinet in eorum etiam limitatio ejusdem §. 23. Privi-
legia Judæorum circa res furtivas improbantur & sicubi valeant limi-
tantur §. 24 Jus Retractus Judæis non est concedendum inter Chri-
stianos, bene tamen inter se §. 25. Locatio Conductio inter Christia-
nos & Judæos est permessa & potest Christianus habita-
tionem in domo, quam ipse inhabitat, Judæo locare, si sit
ampla §. 26. Societas certæ cujusdam negotiationis cum Judæo
iniri potest §. 27. Mandatum inter Christianum & Judæum super re-
bus licitis subsistit §. 28. Judæi fures eadem pœna quàm Christiani af-
fici debent non tamen à pedibus suspendendi, nisi ubi consuetudo sit
contraria §. 29. Judæus Conversus de furto aliisq; delictis ante Ba-
ptismum commissis puniri debet quandoq; tamen Princeps aggra-
riare potest §. 30. & 31. Judæo, qui ad locum supplicii adducitur non
adjungendus est Rabbini §. 32. spolians Judæum in viâ publicâ pœna
mortis est afficiendus §. 37. Judæos contumeliis afficere non licet atq;
ipsis actio injuriarum contra Christianos competit §. 34.

§. 1. Contrahimus quatuor modis: Re, Verbis, Literis &
Consensu. Re contrahuntur Mutuum, Commodatum, Pignus,
Depositum.

§. 2. Judæos posse mutuum, aliosq; contractus cum Chri-
stianis inire, non dubitatur, cum, ut omnes penè contra-
ctus, ita in specie mutuum ex jure Gentium introductum sit,
§. 2. J. de J. N. G. & C. formam tamen in contractibus ipsis
jure Civili præscriptam servare tenentur. Ita Noribergæ Judæo
subditis mutuare, aut alium cum iis contractum absq; præscitu
Magistratus inire non possunt, vid. privilegium apud Ayren. in
process. sic in ordinatione Politicâ Francofurt. de anno 1577. tit.
20. §. 3. provisum, ut Judæi pecuniam Christianis mutuatam
Germanicè, quò tempore & quibus sub pignoribus crediderint,
accuratè conscribant.

§. 3. Mutuo ut plurimum conventiones de usuris adjici solent. Cum ergo usurae mediae naturae sint, ita, ut per se neque bonae neque malae, sed ex accidenti tales fiant, si scilicet à pauperissimo, qui vix necessitatibus suis sufficit, rigorose petantur aut immodice postulentur, Judaei etiam licite Christianis sub usuris pecuniam dare possunt, cum Jure Divino illae simpliciter & in totum interdictae non sint, prout colligere est ex *Deuter. 23. v. 19. & 20.* cui suffragatur *Exod. 22. v. 25.* Deinde vivunt Judaei Jure Romanorum, quod usuras trientes, quincunces, semisses, bessales & centesimas pro circumstantiis personarum & negotiationum permittit *l. 29. ff. de Condict. Indeb. & l. 8. C. si certum pet.* Accedunt novissimae Imperii Constitutiones & Recessus de Annis 1500 1530. 1548. 1570. & 1577. Tit. von Jüden / Wucher und wucherlichen Contracten. Textus itaque in Jure Divino & Canonico prohibitivos de immoderato faenore & iis usuris, quae proximum mordent, exaudiri debere, concludunt ut plurimum cum JCris Theologi.

§. 4. Quia verò nimium usurariae pravitati deditum est Judaeorum Genus, ita, ut in Republica Voraces Corvi & insatiabiles lupi appellentur, Imperatores circa Judaeos in Recessibus Imperii, imprimis sub *reform. Polit. de anno 1548. Tit. Vom Jüden und ihren Wucher* constituerunt: daß alle und jede Obrigkeit / unter den Jüden gefessen / nothwendiges und gebührliches Einsehen thun / und solche billiche gleiche Ordnung fürnehmen solten / damit ihnen und andern Unterthanen durch die Jüden und ihren ungöttlichen Wucher nicht so jämmerlich beschwehret und verderbet / und in dem gleichen Ordnungen mit den Fremdbden und Heimischen gehalten werde. Quod idem variis Constitutionibus repetitum ac confirmatum reperitur, imprimis in *Reform. de anno 1577. Tit. 20. §.* damit aber / sancitum est, daß die Jüden nicht mehr / denn fünffe vom 100. zu Wucher zunehmen erlaubt seyn soll.

§. 5. Non juvant Judaeos privilegia, quae pro se adducunt, imprimis illud Caroli V. 3. April. 1544. Spirae ipsis datum, & à Rudolpho II. Uratislaviae 1577. confirmatum, quò ipsis fuit concessum, aliquantò majores, quam Quincunces usuras exercere. Illud enim sub- & obreptitiè impetratum constat inde, quod ratio-

rationes in eò adductæ sint falsæ, parum enim, vel nihil est, quod in Imperii censibus pluris conferant; Accedit, quod ubiq; ferè locorum, ubi vivunt, immobilia possideant. Licet verò opificia illis non concedantur, negotiationes tamen splendidissimas exercent, & mercando plus sæpè lucrantur, quantum ne Christiani quidem ex mercimoniis commodi percipere possunt. Cessante igitur privilegii causâ, ipsum cessare debet Privilegium. Taceo, quod per abusum dudum illud amiserint, verba enim illius etwas weiters und mehrers / certè de non immoderatis & mordacibus usuris, quales à Judæis exerceri solitum fuit, intelligenda erant. Quicquid tandem sit antiquiora eorum privilegia, publicis Imperii Recessibus, imprimis *Frankfurt. de anno 1577.* abrogata & sublata reperiuntur.

§. 6. Ad omnem autem occasionem graves usuras exercendi præripiendam præter dictos Recessus ubivis fermè, ubi tolerantur, Judæis præscriptæ sunt leges, quomodo, & quibus mutare debeant. Ita in *ordinatione Judæorum Hassiaca. S. Zunt neundten* / benè provisum est, daß kein Jude einigen Unterthanen ohne Vorwissen der Beambten / noch auch einem Manne ohne seine Frau / oder auch einem Weib ohne ihres Mannes vorwissen etwas leihen / sondern dasselbige öffentlich thun und iederzeit unsere Beambte zunehmen / oder im Fall sie nicht vorhanden zubringen wären / Ihnen doch solches den nächsten anzeigen / damit dieselbe selbst sehen oder hören mögen / ob es richtig zugegangen &c. eadem ferè caventur in *legibus Minda Judæis præscriptis 8. & 9. ubi lege antecedente 7. de minoribus sancitum est: Es sollen die Juden keinem minderjährigen Söhnen oder Töchtern / so in ihrer Eltern oder Vormünder Gewalt sind / Geld leihen / und da solches wider Verbot geschehe / sol das außgeliehene Geld C. C. Rath zu Minden verfallen seyn. Idem sancitum animadvertere licet in Reform. Frankfurt. p. 2. Tit. 12. §. 2. Porro lege Mindensium 16. providetur, ut Judæi, si summa pecuniæ mutuatæ 10. thaleros excedat, debitum ab Actuario Civitatis in Protocolum redigi, & in judicio confirmari curent. Aliæ plures leges in variis Judæorum ordinibus hinc inde extantibus videri possunt.*

§. 7. Hic quæritur : Num Princeps Judæis aliquantò majores, quàm quincunces usuras concedere possit? Resp. affirmando : Nam Imperator in *Reform. Politica de anno 1577. tit. 40.* von Jüden/ postquam de Judæis apertè disposuerat, daß denen Jüden nicht mehr / denn fünffe vom hundert zu nehmen erlaubet seyn soll/ per particulam adversativam, legem in hunc modum claudit : Doch soll hierdurch denen Chur-Fürsten / Fürsten und Ständen an Ihren von uns habenden Regalien / Privilegien und Gerechtigkeiten / Ordnungen zu machen / nichts præjudiciret oder genommen / sondern Ihnen vorbehalten seyn. Facit hûc, quod pecuniæ numeratæ non in omnibus Regionibus sub iisdem usuris fœnori dentur. §. 23. v. *sed & pecunia J. de Act.* conferri meretur consilium *Casp. Antonii Tessauri, apud Antonium Tessaurum decis. 57.* Quia verò pii Principis est providere, ne subditorum facultates ex hauriantur, aut eorum sanguis fœeneratorum fraudibus supponatur, neque Judæi ullâ in re melioris conditionis esse debeant, quàm Christiani, satius & æquitati magis consentaneum est, ut Princeps nullatenus eis ampliores, quàm quincunces usuras concedat.

§. 8. Sed anne Pontifex circa Judæos pro lubitu in usuris dispensare potest? Ita tenent Affectatores ipsius, qui pleraq; summi Pontificis arbitrio permittunt, ita, ut contractum aliàs usurarium declarare possit in non-usurarium, & omne jus etiam Divinum ampliare sine Principum aut Imperatorum præscitu & consensu, *vid. Amadeus à Ponte apud Antonium Tessaurum Decis. 57.* Verùm hypothesein hanc falsam esse, diu est demonstratum: Limitandum itaq; existimo, quod Pontifex in iis terris, in quibus jura Regalia tanquam Dominus Territorialis tenet, juxta modum Principibus concessum dispensare possit, at ne immoderate fiant, nec Papa, nec Princeps concedere possunt.

§. 9. Sed anne statuta & consuetudines locorum quibus usuræ semisses permissæ sunt, comprehendunt quoque Judæos? Resp. quod sic, cum enim Princeps per statutum vel consuetudinem introductam, sex pro centum, tanquam legitimum censum declarat, non video, quid obstet, quò minus & Judæi semisses consequi debeant, cum Judæi juris & statutorum capaces sint &

CON-

concessum vel prohibitum intelligatur concessum vel prohibi-
tum Judæis in eadem civitate habitantibus: *Surdus Consil. 498.*
§. 11.

§. 10. Ulterius si quærat, anne Judæus, si usuræ sortem
exæquent, eas ultra alterum tantum à Christiano petere pos-
sit? DD. distingvere solent, an Creditor quotannis usuras
exegerit vel non, ita, ut illò casu tam diu currant usuræ, quàm
diu fors non fuerit exsoluta, posteriori casu negligentia Credito-
ris usurarum cursum sistere faciat. *Dieteric. de jure & statu Ju-
daeorum. c. 8.* Ne a. id contingere possit, ubi vis fere, ubi moran-
tur, salutariter de eo prospectum est: Ita in *Ordinatione Judæo-
rum Hassiaca §.* Zum eilfften decisum est: Daß die Jüden die
Schuld über zwey Jahr ungemahnt und ungefordert nicht anste-
hen lassen/ denn da sie in solcher Zeit den Schulden nicht nachkla-
gen würden/ sol nach Ablauf der zweyen Jahre alles Interesse ver-
lohren und verwircket seyn/ es sey denn Sache/ daß die Bezahlung
auff unterschiedliche Ziele/ so sich über zwey Jahr lang erstrecken/
gesehet/ oder der Schuldner nicht inner Landes/ so soll in solchen
Fällen nach Verfließung des letzten Ziels der Bezahlung / oder
wann der Schuldner wieder zu Hause wäre/ solche zwey Jahr an-
gehen und gerechnet werden: Quod planè idem cautum reperit-
ur in *Refor. Francofurt. p. 2. tit. 12. §. 6.* Ita quoque in *Mindensta-
um Judaorum l. 12.* ita cavetur: Es soll ein ieder Jude schuldig
seyn innerhalb Jahres Frist seine außgeliehene Gelder wieder ein-
zutreiben und einzufordern / wiedrigen Falls soll nach Ausgang
Jahres und Tags von Zeit der ersten Verpfändung anzurechnen/
keine Zinse mehr passiret/ gegeben oder erkennet werden. Ubi er-
gò locorum hujusmodi salutare sanctiones introductæ sunt,
strictim servandæ erunt.

§. 11. Ultimò adhuc quærare lubet: Num interveniente
juramento Usuræ mordaces Judæis solvi debeant? Ex Canoni-
stis id affirmant multi per *c. cum contingat X. de jurejur.*, quod
jurans super contractu invalido, illum observare teneatur, & ju-
rumentum actus alios jure Civili invalidos confirmet, & ad a-
ctionem producendam efficaces reddat, facere videtur huc *c. 8.*
& *9. X. de Jurejur.* Verùm distingvendum inter actus, de quibus
inter-

interponitur juramentum, si enim hi sint contra bonos mores, & jure prohibiti, ita, ut ipsi sint illiciti & nulli, Juramentum tanquam accessorium, principali corrumpente subsistere non potest. Jam verò usuræ mordaces Jure Divinò & Canonico & Imperii Recesibus Judæis interdictæ sunt, ergo nec juramentum illis appositum, tanquam contra jura, & sic contra bonos mores præstitum cum efficacia erit obligatorium. *arg. c. 8. de R. J. in 6. vid. Wolffg. Hilliger in causâ Judæorum, Ob der Jüden ihr Wucher zu dulden/ n. 259. seqq.*

§. 12. Circa Commodatum dubitari potest, num Christiani & Judæi sibi invicem commodare possint? quod conversatio cum Judæis sit prohibita. Verùm, cum non omnis, sed familiaris tantùm & nimia conversatio interdicta sit, *per c. nullus eorum & omnes deinceps 28. q. 1. & in necessitate Judæis subvenire teneamur vid. Baptist. Ferrettus in Consil. 381. vol. 2. n. 6. iisque indigentibus facienda sit Eleemosyna, sicut excommunicato Gratian. disc. Forens. tom. 4. cap. 658. n. 35.* Utiq; rectè, nisi alia interveniat circumstantia, Christiani & Judæi sibi invicem commodare queunt.

§. 13. Depositum dividitur inter alia in depositum in specie ita dictum & in sequestrum. Hic quæritur, num Judæus inter Christianos rei litigiosæ sequester constitui possit? Resp. cum res litigiosa fidei sequestri committatur, & litigantes fidem ipsius sequantur, unde etiam nomen suum sortitur, *l. 110. de V. S.* Judæi verò Christianorum infensissimi sint hostes, & universam vim in Christianorum incommoda dirigant, cuius ratio svadebit, ne quicquam Judæo custodiendum tradat, inprimis tanquam sequestro, qui ut plurimum aliquam potestatem in re sibi traditâ arrogare solet.

§. 14. In securitatem Crediti Judæi plerumq; sibi pignori- bus & hypothecis prospiciunt, sub lege tamen commissoria id ipsis non licet. *vid. Reform. Francof. de anno 1577. tit. 20. von Jüden.* quia ipsum est pactum in pignore illicitum *l. f. C. de pact. pignor.* Cæterùm variè variis in locis quoad pignora circa Judæos cautum reperitur. Ita in *Reform. Francof. part. 2. Von Contracten. Tit. 12. Von Jüden Schulden. §. 8.* prohibita est Judæis mu-
tua-

tuatio ad immobilia, aut quæ his accensentur, in tantum, ut nec immisionem de super in Judicio consequi possint. In Hasfia omnia pignora, quæ in securitatem summae 20. florenorum judæis dantur, coram Judicii Notario constitui necesse est. *vid. Ordin. Hasfiaca* §. zum Zehenden. Item *in eadem ordinatione* §. Zum 17. *in f.* ita providetur: Es soll kein Jude auff etwas Geld leihen / er habe sich denn zuvor erkundiget / woher das Unterpfind komme / und ob auch derjenige so Geld darauff entlehnen will / solches zu thun Macht habe oder nicht / Sic *in Mindensium Judaorum lege* 13. cavetur, ne judæi pignora post annum retineant, atque si debitor moram trahat, nec pignora luat, tenentur Magistratui id indicare; verba ipsius legis ita se habent: Da der Schuldner nach Ausgang des Jahrs und Tages an wieder Einlösung seiner Pfand säumig erfunden wird / soll der Jude von E. C. Rath der Stadt Minden begehren / die Wiedereinlösung innerhalb 4. Wochen zu thun / durch den Stadt- oder Gerichts-Diener / dem Bürger oder Bürgerin / auch Einwohner ansagen zu lassen. Geschicht solches nicht / sollen die Pfände durch die Stadt-Obriktet æstimiret und verkauft / oder demselben pro ætimo zugeschrieben / und was am Preiß oder Wehrt dem Pfande / nach Bezahlung des Jüden übrig ist / dem Schuldner abgefollget und bezahlt werden.

§. 15. Bona quoq; furtiva judæus in pignus accipiens tenetur ea Dominis restituere, non restituto pretio *per l. 38. ff. de Condict. Indebit. Mascard. de prob. lib. 2. Concl. 831. n. 17.* Et hinc *in lege Mindens. Judaorum* 18. cavetur, Solten gestohlene Sachen bey dem Jüden entweder versetzt / oder gekauft befunden werden / sollen sie ohne Unterscheid / ob sie es gewusst / oder nicht gewusst / daß es gestohlen / die Sachen ohne Entgeld restituiren und wieder abfolgen lassen / & *lege anteced. 17.* da silberne oder güldene Pocale oder andere Pfände mit frembden / und nicht der verpfändenden eigenen Wappen / Nahmen / Märcken / oder Inscriptionibus versetzt würdē so soll der Jude / falls er die Wappen und Nahmen kennet / oder sich erkundigen kan / demejenigen / derer Wappen oder Nahmen darauff befunden werden / anzeigen / oder richtige Vermeldung / wie Debitor zu dem frembden Pfande kommen / von dem Stadt- oder Gerichts-Secretario bey Verzeichnüs der Schuld mit aufschreiben lassen.

E

§. 16.

§. 16. Contractibus accedere solent Fidejussores, ubi tenendum, Judæos pro Christiano omnino fidejubere posse, quod nullibi prohibeantur, & obligari & conveniri possint, per l. 3. ff. de Fidej. Uti pari modo Christiani pro Judæis fidejubent, dum id commercia sæpius efflagitant, & Judæi quandoque dexterius, quam Christiani negotiantur.

§. 17. Illud quæri potest, num Judæi beneficiis, quæ fidejussoribus data sunt, frui debeant? Atque ita existimo, cum nullibi ea ipsis adempta sint, neque æquitas ipsis denegari possit, cum Jure Romanorum, quò ea ipsa introducta sunt, vivant. l. 8. C. de Jud. In primis autem beneficium ordinis ipsis adimi non potest, quod ex naturâ obligationis magis quam beneficio fidejussionis sit receptum. Fidejussor enim ex conventionem ac promissione id demum debet, quod à Principali Debitore exigi nequit: adeoque primum constare debet, quantum à Principali consequi possit Creditor, ad hoc, ut promissio locum habeat, l. 116. ff. de verb. oblig.

§. 18. Circa contrahendi modum, qui literis s. scripturâ contingit, observandum, quod Judæi plerisque in locis obligationes suas & credita in libris suis non Hebraicâ, sed Germanicâ lingvâ conscribere teneantur, aut conscribi curent, cum aliàs in judiciis fides iis non tribuatur. vid. Policey-Ordnung zu Franckfurth de anno 1577. tit. 20. §. Und damit aller. Ordin Hassia. §. Zum Zehenden, & in Mindensium Judæorum legibus, l. 15.

§. 19. Consensu contrahuntur Emtio Venditio, Locatio Conductio, Societas, Mandatum. Commercium celebrare Judæis esse licitum, extra dubitationis aleam est, per l. 8. & 9. C. de Judæis. cumque Christiani mancipii commercium Judæo specialiter prohibeatur, l. 1. C. ne Christian. mancipium & c. alterius rei concessum intelligitur. Facit hinc, quod reperiantur casus, quibus Judæis negotiandi usus cum Christianis prohibitus est, cap. 14, X. de Judæis, & cap. post mirabilem X. de Usuris, unde dicitur, quod regulariter ipsis cum Christianis contrahere liceat, cum privatio supponat Habitum. vid. Barbos. ad cap. postulasse 14. X. de Judæis. Et Ludovic. Romani Consil. 489.

§. 20. Uti verò ad præcavendas Judæorum fraudes in omni-

omnibus fere contractibus ipsis certus contrahendi modus est præscriptus, ita, salutariter cautum reperitur, quomodo negotiari debeant. *vid. Imperii Recess. de anno 1877. Tit. 20. von Juden.* Constantinopoli negotiorum causa Judæos in urbe non habitare, sed exclusos brachio aquarum esse nec permitti eis, ut in urbem veniant *ex Crusii Turco. Græcia lib. 7. refert Dieteric. de statu Judæorum cap. 4. p. 74.* In Hassiâ superiori eatenus Judæis negotiari licitum est, quatenus vel in loco nulla adsunt opificum collegia, vel hæc ex singulari voluntate eos admittunt. *vid. die Hessische Juden-Ordnung S. Zum sechsten.* Ita juxta nuperam *Judæorum ordinationem Lipsiensem de anno 1682.* nemo Judæorum in nundinis toleratur, nisi, qui ad minimum cum 600. thaleris negotietur.

§. 21. Certis quoq; ex causis negotiationes quarundam rerum Judæis interduntur, uti plurimis in locis, licet tolerentur, immobilia tamen sibi coëmere non possunt, quod in Hassia dispositum, sed malè observari conqveritur *Dieterich de statu Judæorum cap. 4. pag. 69.* Mindæ, aliisq; in locis pecora mactare & excissas partes venum exponere prohibitum est *lege Mindensium Judæorum 8.* Ita Actiones & Obligationes Christianis vendere sub pœna commissi non possunt. *vid. Reichs-Abschied zu Augspurg de anno 1557. S. diesen zubegegnen 79. & Policen-Ordnung zu Franckfurt de anno 1677. tit. 20. von Juden S. Es soll auch.*

§. 22. De cœtero ad vendendas merces, aliter cogi non debent, quàm Christiani, nec pretia illis sunt statuenda, cum justum sit suum cuiq; committere, *l. 9. C. de Judæis.* Ex causâ tamen iis posse precia rerum vendendarum statui, dubium non est v. g. si fortè modum mercandi excedant, *per l. 1. C. de Episc. Aud.* sicut in *Judæorum ordinatione Hassiaca S. zum sechsten* ita providetur. Sie sollen ihre Wahren nicht vertheuern / noch dieselbe unsern Unterthanen höher aufdringen oder anschlagen / als sie sonst bey Christen gelten: Wie sie dann ingleichen die Wahren / so den Christen zuvorderst geschâzet werden / eher nicht verkauffen sollen / es seyn dann ihnen dieselbige durch unsere Beampte auch geschâzet worden.

§. 23. Circa res furtivas de Judæis in Recess. Imperii & imprimis in der Policey. Ordnung zu Franckfurth de anno 1577. tit. 20. §. 2. daß sich &c. inq; aliis Judæorum ordinationibus provisum est, ne eas coëmant sed juxta constitutionem l. 2. C. de furtis agnitas sine refusione pretii restituere teneantur, & si citò distraxerint illas, pretium Domino, cui ablatae sunt, restituant, cum verò scienter eas sibi acquisiverint, insuper in eos Magistratus severiori poena insurgat. Sanctionibus tamen illis non obstantibus, di citam constitutionem l. 2. C. de Jud. limitari quoq; debere statuo in Judæo, qui rem furtivam hac protestatione in favorem Domini emit, ita, ut eandem Domino refusò pretiò restituere promittat, juxta notata Gothofredi ad l. 6. ff. de Capt. & postlim. revers: Non enim in legis, multò minus in Domini fraudem committit, qui nihil aliud agit, quàm ut Jus Domini velit esse salvum, & propterea rem è manu furis quasi eripit, veròq; Domino servat vid. Dieteric. cap. 2. pag. 77. Facit huc elegans textus in c. Rapina 14. q. 5. Rapinam emere non licet, nisi eà intentione, ut cui est ablata, reddatur, vid. Mindanus Consult. Saxonie, lib. 1. q. 163. n. 18. Carpzov. p. 4. C. 39. D. 7.

§. 24. Privilegia autem à quibusdam Principibus Judæis specialiter concessa, ut res furtivas sibi pignoras vel venditas retineant, usq; dum veris Dominis pretium reddatur, non immeritò reprehenduntur, quod materiam delinquendi præbeant. vid. Mindan. Consult. Saxonie, lib. 1. c. 163. n. 19. Ut tamen ejusmodi statuta valeant, & privilegia judæis sint concessa, locum tamen ea habere non debent contra Studiosos in Academia existentes, quorum famuli, si eorum libros aut vestes pignorent, vel vendant Judæis, tenentur sine ullo recepto pretio restituere Menoch. de presum lib. 5. presum 29. n. 28. & seqq. Alciat. de presumt reg. 3. pres. 29. n. 6. & seqq. propterea, quod tale statutum fieri non possit in præjudiciũ extraneorum Panormit. in c. Clericus X. de forò Compet. n. 34. quales aestimantur scholares, nisi per decennium habitaverint l. 2. C. de Incol. Imò neq; tunc domicilium contraxisse dici possunt, nisi animum habitandi habuerint. Panormit. in c. fin. X. de Parochian: Menoch. lib. 5. presumt. 29. n. 40, Alciat. d. l. & Mindanus d. l. n. 21.

§. 25. De jure Retractus adhuc quæritur, an Judæus ex vi statuti, quod jure vicinitatis Retractus admittit, rem à Christiano emptam possit retrahere? Ita videtur, quod statuto loci, in quò Judæi vivunt, comprehendantur, & pro Civibus habeantur, verùm Jus hoc vicinitatis male applicatur ad Judæos, quibus hâc ratione causa daretur inhiandi Christianorum bonis, eosq; vicinos habere, nocivum est, uti Cato in libris de agriculturâ: *Malum vicinum adq; ac morbum nocere*, scribit, Quin tamen Judæi inter se jure Retractus, tam ratione Consanguinitatis, quàm vicinitatis, uti possint, dubium non est, imprimis accedente consensu Magistratus. *vid. Gratian. Discept. Forens. tom. 4. cap. 842. n. 87. Dieteric. de statu Judæorum c. 4.*

§. 26. Locatio Conductio nullibi inter Christianos & Judæos prohibita legitur, inde rectè permittitur Judæis reditus Regales, aliaq; jura conducere, *per cap. pen. X. de Judæis*, modo Locator deputet Christianum ad exigendum ea, neq; permittat, ut ipse Judæus neq; per se, vel alium à se deputatum exigat. *Barbos. ad d. c. penult. X. de Jud. & Panormit. ibid.* sed num Christianus habitationem in domo, quam ipse inhabitat, Judæo locare possit, dubitatur, quod cum ipsis habitare prohibitum sit. *cap. 5. X. de Judæis*, rectè tamen locari posse, existimo, si domus ita sit ampla, ut habitatio Judæi separata esse possit, & absq; scandalò ac injuriâ vicinorum contingat. Sed quid? Si Judæus in conductam habitationem inducat Rabbinum, ut is Thora legat, an potest expelli? ita existimo, quod res sit pernitiola & malè exempli. *arg. l. 20. §. 5. ff. de pœnis & l. 7. C. de probat.*

§. 27. Societatem coire solemus aut universorum bonorum, aut unius alicujus negotiationis. Ultramq; Judæos inter se inire posse, non dubitatur, sed quæritur, num Christianus illam cum Judæo inire possit? Universalem omnium bonorum facile non posse, exinde liquet, quod magnam ea pariat familiaritatem, quæ Christiano cum Judæo interdicta est *c. nullus eorum 28. q. 1.* Specialis verò certæ alicujus negotiationis, tanquam alius contractus rectè iniri potest, si talis sit, quæ tam Christiano, quàm Judæo competat, nec nimiam conversationem requirat, cum sit justum sua cuiq; committere. *l. 9. C. de Judæis.*

§. 28. Mandatum denique inter Christianum & Judæum super rebus licitis & legitimis rectè subsistit, cum contrahere & distrahere cum Judæo sit concessum, & quilibet suæ rei moderator & arbiter sit.

§. 29. Ab obligationibus ex contractu devenimus ad obligationes ex Delictò, quod est vel publicum vel privatum. In furto circa Judæos observandum, quod furantes hodiè eadem poenâ, quâ Christiani affici debeant, cum enim Lex Mosaica forensis cum Politia sublata, neque poena quadrupli aut quintupli, ex *Exod. 22. v. 1.* ab eò, qui legis condendæ potestatem habet, recepta sit, sequitur Judæos fures juri locorum, in quibus deprehenduntur, relictos & poenâ ordinaria, quæ ubivis ferè laqueus est, puniendos esse: Suspendendi tamen à pedibus non sunt, quia jure communi Romanorum vivunt, & secundum LL. Romanas judicantur. Nullibi autem invenitur statutum, quod fur à pedibus suspendi debeat, nec tale quid in Judæis furibus specialiter sancitum reperiatur. Sine lege ergò loqui erubescendum est. Sin autem quòdam in loco consuetudine ita receptum sit, aut alia quædam circumstantia id svadeat, quin rectè à pedibus suspendi possint, dubium non est, *vid. Berlich. p. 5. Concl. 45. n. 40. Carpz. p. 4. Const. 33. Def. 22.*

§. 30. Hic quæri potest, num Judæus factus Christianus de furtò aliisque delictis ante Baptismum commissis à Magistratu puniri debeat? Negant multi *per text. in cap. gaudemus X. de Divortis*, quod per Sacramenta crimina dimittantur & conversus per baptismum efficiatur novus homo, qui non debeat puniri ut vetus *vid. C. Deinde dist. 26.* Sicuti ergò misericors DEus Christiano effecto remittat crimen & poenas, ita eodem modo potestas Politica remittere debeat. Accedere videtur favor Religionis, qui patet in Hæretico ad poenam mortis condemnato, dum abjurando suam hæresin mortem evitare, & ad unitatem Ecclesiæ redire potest, *cap. pen. X. de Hæretic.* Adducunt quoque quod ignoscendum sit ei, qui sanguinem suum qualiter redemptum vult *l. i. ff. de bonis eorum, qui mortem &c.* multò magis ergò baptismum redimere ajunt, qui modus in se licitus & approbatus sit ab Ecclesiâ, *vid. Baptist. Zilettus tom. 2. Consil. Crim. 31. 32. seqq.*

§. 31.

§. 31. Contrarium tamen, ut juri magis consentaneum ut plurimum Jcti & Theologi cum Canonistis arripiunt, omnes enim eò collimant, quod Baptismus tollat peccatum ejusque poenam quoad DEum, non quoad Rempublicam, *vid. Panormit. ad c. de his 6. X. de accusat.* Licet itaque Judæus conversus ab omnibus præteritis criminibus & peccatis absolutus censeatur. *Barbos. ad c. gaudemus X. de divortis n. 23.* accusari tamen nihilominus potest in forò externò, & puniri pari modo ut Christianus, qui, si poenitentia suâ DEO reconciliatur, poenam tamen fori exterui ad vindictam publicam & Reipubl. satisfactionem luere tenetur. *Barbos. d. l. cum nemo poenitentia sua desinat esse nocens, l. 17. §. 1. ff. de Edil. Edict. & l. 65. ff. de furt. nec flagitium oblitteretur poenitentia l. 3. C. de Apostat.* Adde, quod DEus tum demum delinquenti in totum remittat, cum is justitiæ humanæ satisfecerit, & poenam delicto debitam solverit, Textus autem *in cap. pen. X. de Heretic.* poenam hæreticis planè non remittit, eamque, quando de aliò casu loquitur, potius imponit. Nec obstat *l. 1. ff. de bonis eorum, qui mortem &c.* quæ civiliter de eò casu intelligenda, ubi id neque qualitati delicti, nec juri aperto officiat. Posse tamen Principem ex justâ causa aggratiare Judæum conversum de delictò, non dubitatur, si tale sit, quod à Principe, quoad poenam, remitti potest. *Vid. Dieder. de statu Judæorum cap. 8. p. 147.*

§. 32. Alia hîc agitari potest quæstio num Judæo, qui propter delictum ad locum supplicii trahendus est, neque ad Christianam Religionem persuaderi potuit, adjungi debeat Rabinus? Resp. quod non, cum in Imperio præter Evangelicam, Pontificiam & Reformatam Religionem nulla alia sit recepta, Judæi autem in superstitionibus eorum confirmandi non sint. Adjungendus potius Christianus Sacerdos, quod fortè per DEI gratiam in extremo vitæ momento converti possit.

§. 33. Circa Rapinam quæritur, num, si Christianus spoliet Judæum in stratâ seu viâ publicâ juxta Constitutionem Carolinam poenâ mortis sit afficiendus? Resp. affirmando, quod æque in Judæo ac Christiano locum habeat ratio sanctionis Carolinæ *in Ordin. Crim. art. 126.* quæ est violatio securitatis in viâ publicâ
& pro-

& provincia, quæ pacata & quieta esse debet *l. 13. ff. de offic. Praesid.* Cum ergò in spoliò Judæi sancta viæ securitas æqvè violatur atqve in Christiano, sequitur vel saltem ex paritate rationis, & quia in se generalis est lex Carolina, eandem pœnam infligendam esse, *arg. l. 32. ff. ad L. Aquiliam.*

34. Circa injuriam notandum, non licitum esse privato Judæos publicè increpare & contumeliis afficere, adeò, ut Judæis actio injuriarum propter illatam injuriam contra convitiantem Christianum competat. Etiam si enim Judæi ratione conditionis suæ viles sunt homines, omniumqve dignitatum incapaces, attamen exinde evitandi tumultûs causâ, privatis non concedendum, injurias & contumelias illis inferre, cum per eas publica pax & privata quies contra bonos mores turbari soleat. *Carpz. p. 1. C. 1. D. 19.* Deinde in actione injuriarum non tam veritas convitii, quàm libido injuriandi & convitiandi attenditur. Hinc, si quis citra causam & interesse publicum, explendæ tantùm suæ libidinis causâ aliquem convitiatur, tùm animus injuriandi tantùm attenditur & veritas convitii ipsum injuriantem à delictò injuriæ ejusqve pœna non liberat. *per l. 3. C. de Offic. Rect. Prov. Gail. l. 2. observ. 99.* Deniqve nec ipsos infames, quales tamen Judæi legaliter non sunt, ab ipsa injuriarum actione intentanda prorsus excludere, ratio permittit, cum enim certi gradus infamiæ sint, *arg. l. 27. C. de Inoff. Testam.* & ex diversis delictis infamia irrogetur *l. 1. ff. de his, qui notantur infamia*, is utiqve, cui ex unò delictò infamia irrogata est, præprimis si ob aliud delictum ipsi imputetur, adversus injuriantem experiri poterit, quod ipsum etiam in Judæis obtineri, censendum est. *Vid. Kizel. in orat. de Regali habendorum Jud. jure in fin.*

CAPUT V.

De Juribus circa Judæorum actiones.

Judæi actionibus Jus suum in | judiciis persequi §. 1. & 2.
Atqve ad Juramentum admitti debent & obligantur §. 3. Tria
genem

*genera Juramentorum apud Judæos usitata §. 4. Horrendæ solen-
 nitates & formulæ circa Judæorum Juramenta in judiciis §. 5. 6. 7.
 8. & 9. Quæ rectè illis ita proponuntur §. 19. Juramentum Judæi
 contractum illicitum nullatenus confirmat §. 11. Ad Juramentum
 suppletorium Judæus admitti non debet, si ei res sit cum Christia-
 no §. 12. Limitatur §. 13. Et locum habet si causa agatur inter
 Judæos §. 14. Actio præjudicialis de partu agnoscendo inter Ju-
 dæum Patrem & filium conversum locum habet §. 15. Actio præju-
 dicialis est, quando quis dubitat an aliquis Christianus an Judæus
 sit §. 16. Judæus alium Judæum à Conversione avertens punien-
 dus est §. 17. Judæorum uxores prærogativam tacitæ hypothecæ in
 bonis Maritorum habent §. 18. Filiam Judæam Pater Conversus
 dotare non tenetur, & contra Pater Judæus filia Conversa illam
 debet §. 19. Ad Juramentum in litem Judæus contra Christianum
 non admittitur §. 20. Minori Judæo competit beneficium Restitu-
 tionis in integrum §. 21. Privilegium competentia Judæis contra
 Christianos denegatur §. 22. Christianus & Judæus actiones sibi
 invicem judicialiter cedere possunt §. 23. Sctum Macedonianum
 Judæo non denegatur §. 24. Judæus potest esse procurator Christi-
 ani §. 25. Ad Cautionem Juratoriam non admittitur §. 26.*

*§. 1. Judæi in causis, quæ ad forum & Leges ac jura pertinent, adire
 judicia, omnesque legibus conferre & excipere debent actiones
 l. 8. C. de Jud. si quod ergò jus ex Jure in Re habent, actionibus
 Realibus, & quidem ex Dominiò in re corporali, Rei vindicatio-
 ne, in incorporalibus, ut servitutibus, Actionibus confessoriiis &
 Negatoriis jus suum persequi possunt. Quod actiones Prætorie,
 Publiciana, Rescissoria, Pauliana & Hypothecaria inter Judæos lo-
 cum habeant non tam quæritur, quàm an etiam contra Christia-
 nos eadem competant Judæis? atque ita existimo, quia quoad jus
 reddendum nulla inter Christianum & Judæum statuenda est diffe-
 rentia. *Surdus Decis. 133. n. 3.* Et æquitas ex quâ prædictæ actio-
 nes descendunt in Jure Civili scripta Judæis denegari non debet
 uti Cap. I. dictum,*

§. 2. Pari modo, si quod jus habent ex jure ad Rem, Acti-

F

onibus

onibus personalibus, sive ex jure Civili, sive ex Prætorio descendant, illud obtinere possunt.

§. 3. De Actione in factum ex Jure jurando multum circa eos disceptatur; Quædam hinc prius circa Juramenta Judæorum prælibabimus. Dubitari enim potest, num Judæus ad Juramentum admitti debeat, & obligetur? Si quidem juramenti observantiam Canones sanciverunt, ne anima jurantis propter perjurium perdat, quem effectum cessare dicunt in Judæo, de cujus animâ actum sit, sive juramentum servet, sive non. *Vid. Surd. Conf. 122. Lud. Romani Conf. 155. n. 8. Setzer. de juramentis l. 2. c. 18. n. 1.* Verùm, Judæum jurare posse, & omninò in conscientia obligari, atque ab ipso Deo de perjuriò puniri, patet inde, quod per illum juret, qui hoc quod asseri debet, cognitum habet, & perfectissimus cordium scrutator est, cujus metu & reverentiâ à perjurio & fidei violatione deterretur. Cumque Deus severè comminetur neminem inultum evasurum, qui suò nomine abutatur, certè Judæus, si fallat, speciatim propterea suas luet pœnas, & justus ille Deus, quem suò perjuriò non minimâ affecit contumeliâ satis acer ei existet vindex *per l. 2. C. de reb. cred. Accedit, quod Judæi ligentur dispositione Juris Civilis l. 8. C. de Jud. Lex autem Civilis mandat sacramenta puberum servari. Auth. sacramenta Pub. C. si adv. vendit.* Denique nisi Judæi ad observantiam juramentò tenerentur, melioris forent conditionis, quàm Christiani, qui juramenta servare tenentur, etiamsi jurent per Deos alienos, quamvis enim ita jurando peccent, minus tamen malum est, per alienos Deos veraciter, quàm per verum Deum fallaciter jurare *c. movent te §. veruntamen 22. q. 1.* Hinc licet Judæus per Christum & per Evangelium jurare non possit cum hoc in contemptum Christi facere dicatur, si tamen ita jurasset, cogi nihilominus debet ad observantiam juramenti *vid. Glos. ad d. c. movet 22. q. 1. Maranta in speculo aureo p. 3. Judicii tela aggreditur n. 54.*

§. 4. Ceterum genera Juramentorum hodiernò tempore inter ipsos consveta, sunt ista, super Thiphilimis, qui, quid sint *vid. apud. Anton. del Re de juramentò calumnie cap. 15. n. 175.* sub excommunicatione Rabbini Colbo, & super cap. 27. Deuter. sub pœnis per Mosen dictatis non observantibus præceptum Legis summi

mir zugesprochen hat/umb den / oder den Handel / so bin ich ihm
darumb und daran ganz nicht schuldig/ oder pflichtig / und habe
auch in diesem Handel keinerley Falschheit oder Unwahrheit ge-
braucht/ sondern wie es verlaut hat umb Hauptsach/ Schuld o-
der sonst/wie die Sach ist/also ist es wahr/ohne alles Gefährde/Arg-
list/Unverborglichkeit / also bitte ich mir Adonay zu helfen und
zu bestätigen diese Wahrheit/ wo ich aber nicht recht oder wahr
habe an dieser Sache / sondern einige Unwarheit / Falsch- oder
Betrüglichkeit darinnen gebraucht / so sey ich Hiram und ver-
flucht ewiglich. Wo ich auch nicht wahr und recht hab in dieser
Sach/das mich den übergehe und verzehre das Feuer/das Sodo-
ma und Gomorra überging/und alle die Flüche/ die im Torah ge-
schrieben stehen/und das mir auch der wahre Gott/der Laub und
Gras/ und alle Ding geschaffen hat / nimmermehr zu Hülf noch
statten komme/ in einigen meinen Sachen noch Nöthen/ wo ich
aber wahr und recht habe in dieser Sach/also helffe mir der wah-
re Gott Adonay!

§. 7. In inferiori Austria infra Onasum Judæus testô capi-
te & appositâ dexterâ manu ad pectus, ita jurat: Wie mir vor-
gehalten ist/ und ich zu thun bescheiden bin/dem will ich also nach-
kommen/ als mir der lebendige Gott helffe / der Himmel und
Erden gemacht hat. *Wehner. in obs. Pract. lit. I. verb. Juden.*

§. 8. In Consistoriô Principis Palatini, teste Wurmserô, for-
ma sequentem in modum est concepta: Der Jude soll schweren
bey dem lebendigen Gott/der Himmel und Erden geschaffen hat/
und wo er Unrecht schwere/ das er vermaledeyert werde / und
ihn die Erde verschlucke/wie Dathan und Abiram / und das sei-
ne Frau eine Wittfrau/und seine Kinder Waisen werden/*Setzer.*
lib. 3. cap. 2. n. 60. de juramentis.

§. 9. In Prætorio autem Lipsiensi hæc formula juramenti Ju-
dæorum in testimoniis dicendis est usitata: Ich N. N. schwere
bey dem Gott meiner Väter Abraham/ Isaac und Jacob / der
Himmel und Erden geschaffen/und das Gesetz Mosi auff den Berg
Sinay gegeben hat/ das ich auff die Articul und Puncte/ so mir
wegen N. N. vorgehalten werden sollen/die rechte / reine und un-
verfälschte Wahrheit aussagen und berichten/und solches nicht un-
terlas-

terlassen will/ weder aus Freundschaft/ Feindschaft/ Geschenke/
Gunst/oder einer andern Ursach wegen/so wahr mir Gott / der
Gott meiner Väter Abraham/ Isaac und Jacob/und sein heilig
Gesetz helffe.

Formula autem Urphedæ talis observatur : Ich schwehre
bey den Gott meiner Väter Abraham / Isaac und Ja-
cob/ der Himmel und Erden geschaffen/und das Gesetz Mose auf
dem Berge Sinay gegeben hat/einen rechten / freywilligen und
unwidersprechlichen Uhrfrieden und End/ meinem Gnädigsten
Herrn/ dem Churfürsten zu Sachsen ic. E. E. Hochweisen Rath
und dero Stadtgerichte alhie zu Leipzig/ allen Ihren Bürgeru/
allen Ihren Unterthanen und allen denjenigen / die mich in
die Haft und Gefängniß gebracht haben / dasselbe nicht
zu rächen/ weder an Herren/noch am Knechten / weder durch
mich/ noch durch niemand nicht. Ich verschwere auch Ihrer
Churfl. Durchl. zu Sachsen gankes Land/ und dero einverleibte
Stifter die Zeit meines Lebens nicht mehr zu berühren.

Ich verschwere auch die Stadt Leipzig uñ. E. E. Hochweisen Raths
Weichbild in die N. Jahr nicht zu betreten noch zu berühren.
Den Uhrfrieden und End/ den ich alhier schwere/den wil ich ie-
derzeit stet/fest/und unverbrüchlich halten/ so wahr mir Gott/
der Gott meiner Väter Abraham/ Isaac und Jacob und sein
Gesetz helffe.

§. 10. Sed quæritur hîc, an hujusmodi jurandi formulæ Ju-
dæis rectè ita proponantur? Cum enim per verum DEum, qui
triunus est, jurandum sit, Judæi verò in hunc non credant, potius
malè DEus coli, & Judæus in incredulitate confirmari magis,
quàm verus DEI cultus exerceri videtur. Verùm distinguen-
dum hîc est, inter cognitionem DEI generalem & eam, quæ spe-
cialis dicitur : Illam cum Judæi habeant, ejus intuitu ipsis
juramentum rectè & validè deferri potest, quia & hic cultus di-
vinus est, sicuti *Paulus ad Rom. I.* Gentiles propter generalem
DEI cognitionem à naturâ ipsis inditam non aliquando excusa-
tum iri, testatur. *Vid. Dieteric. de statu Judæorum cap. 6.*

§. 11. Alia restat quæstio, num juramentum Judæi contra-
ctum illicitum confirmet? Distingvit *Marantz in specul. jur. p. 3.*
Judicii tela aggreditur, n. 55. & seq. Aut Judæum contrahere

cum aliò Judæo, & tunc contractum, quando de se est invalidus, juramento non firmari, quod vincula sacramentalia non cadant in Judæos; Aut Judæum contrahere cum Christiano, & tunc contractum illicitum firmari juramento, ne Christianum decipiatur, & melioris conditionis sit Judæus, quàm Christianus. Verùm, cum conventio, quæ à lege ita reprobatur, ut ipso jure sit inefficax, ne naturalem quidem pariat obligationem, utique nec suapte naturâ hoc efficere poterit juramentum, quod ipso jure Canonico teste à privato præstitum juri Publico derogare non potest, *cap. si diligent. X. de foro competent, & c. veniens X. de jurejurand.* Deinde iniquum foret, id servare, quod de jure est illicitum: Cum itaque juramentum non vinculum iniquitatis, sed rei legitimæ assertio esse debeat, de re illegitimâ præstitum, observari non debet, *c. quanto X. de jurejur. & c. 12. X. de foro competent.* Non obstant *c. 25. X. de jurejur. c. 2. de jurej. in bto. neque l. 1. & Auth. Sacramenta puberum C. si adversus vendition.* omnes enim hi textus loquuntur de invaliditate, quæ dependet ex conditione personæ, ubi juramentum facit, ut ea conditio non observatur, quod locum non habet si invaliditas actus veniat vel ex defectu requisiti alicujus essentialis aut solennitatis, vel ex qualitate objecti. *Schwendendörffer. in Annotat. ad Eckolt. ff. de jurejur. §. 12.* Manet inde inconcussa *lex §. C. de LL. quod ea, quæ prohibentur, si fuerint facta non solum inutilia, sed pro infectis etiam habeantur, ita, ut nec Sacramenta admittantur.* Ex quibus patet juramentum Judæi nullum actum de jure Civili invalidum confirmare, sive agat cum Christiano, sive cum suæ sectæ homine.

§. 12, Hisce præmissis devenimus ad quæstionem hûc imprimis pertinentem, num ad juramentum suppletorium admitti possit Judæus? Distingvendum est; Aut Judæo res est cum Christiano, aut cum aliò Judæo. Priori calu negatur, non propterea, quod circa Judæos servandus sit rigor, sed potius, quod juramentum hoc fungatur vice testium *arg. l. f. C. de fideic.* Notum autem, quod persona, quæ repellitur à testimonio, debeat quoque repelli à juramento suppletoriò, Atqui Judæi, tanquam viles & sublestæ fidei homines contra Christianum regulariter testimonium

nium perhibere non possunt, *l. 20. C. de Heret.* prout latius deducetur infra. Accedit, quod non deferatur, nisi ei, qui omni exceptione major sit, & nullum patiatur defectum *Surd. Conf. 122. n. 35. Setzer. de Jurament, lib. 4. cap. 12. n. 24. & seq.* qualis Judæus non est, *l. f. C. de Jud. & c. cum sit X. eod.* Adduci etiam potest ratio odii, quò Judæi Christianos prosequuntur, quâ ratione etiam repelluntur à ferendo testimonio contra Christianos *l. 21. C. de Heretic. vid. Surdus d. l. Gratian. Discept. Forens. tom. 5. cap. 842. n. 8. & seqq.* In Camerâ quidem imperiali contra dictum jus commune judicatum, & Judæo jusjurandum tale in causa Hans Weinschence! contra Berl-Juden delatum, notat Mynsinger. *Cenc. 5. Obser. 6.* sed stylum hunc in causis Judæorum observari, se non vidisse, testatur D. Stamm Assessor Cameræ, uti ex eò refert *Dieteric. de statu Judæorum cap. 6.*

§. 13. Dictam tamen Conclusionem limitare solent DD. in causis, quando Judæus contra Christianum, de Judaismo suspectum, aut Judaicam pravitatem manifestè exercentem desiderat in supplementum jurare, quoniam tunc ejusmodi farina Christianus quoad istud privilegium pro Judæo habetur. *Gratian. tom. 5. c. 842. n. 7.* Concedi item solet, si Judæus plusquam femiplene probaverit. *Berlich. p. 1. Concl. 54. n. 67. Menoch. de arbitr. jud. lib. 2. c. 190. 50. ubi cas. preced. 189. n. d.* docet, si Christianus Judæo jusjurandum secundum Judæorum formulam deferat, non posse Judæum recusando jusjurandum hoc referre Christiano, ut sub eadem conceptione & formulâ juret, quia & si conceptio illa Judæo conveniat, non tamen Christiano convenit.

§. 14. Posteriori casu, cum inter duos Judæos causa agitur, quin tunc rectè suppletorium deferri possit Judæo, inde dubitari non debet, quod Hæreticus contra hæreticum testis esse possit. *l. 12. de heret. & c. si hereticus 2. q. 7.* Neque adsit illud odium, quod adest contra Christianum, inde nihil obstat, cur suppletorium inter ipsos admitti non debeat. *Steph. Gratiani dist. forens. tom. 5. cap. 842. n. 9. & seqq.*

§. 15. Circa actionem præjudicialem de partu agnoscendò quæritur, an illa inter Judæum patrem & filium Christianum factum

factum locum habeat & puto, quod sic, quia conversio interveniens
iuri naturæ, in quò ea se radicatur, *arg. l. 12. §. 3. ff. de J. & J. derogare*
non potest, unde cum naturali ratione Parens à filio ali debeat.
l. 5. §. 1. & 16. ff. de agnosc. & al. lib. potest Judæus parens, si in
paupertatem devenerit, hâc ratione à Christiano filio negante
se esse filium alimenta consequi, per jura adducta, uti econtra fili-
us conversus petere potest se declarari filium, ut pater Judæus
eum agnoscat filium, quò facto pater Judæus filio converso non
tantum ad alimenta, sed etiam ad donationem propter nuptias &
dotem constituendam tenetur, per l. 19. ff. de R. N. l. f. vers. neque
enim leges, C. de dotis promiss.

§. 16. Ad actiones præjudicales referri etiam potest ea, per
quam quæritur, an aliquis Christianus an Judæus sit, in multis
enim causis, uti in matrimonialibus, aliisque de hòc statu cognosci
debet prius, quàm super re principali pronuncietur *arg. l. 4. &*
5. C. de ord. Cognit.

§. 17. Inter actiones in duplum est actio servi corrupti, ad quam
interpretativè extendi potest casus, quando Judæus Judæum blandi-
tiis, vel aliò modò à proposito fidei nostræ suscipiendæ avertit, quod
injuriam faciat fidei Christianæ. *Christineus vol. 2. Decis. 42. n. 5.*
Qui vero Judæus svasit Christiano vel Catechumeno, ut transfret
ad Judæismum capite plecti debet. *arg. l. 16. C. de Jud. & l. 1. C. ne*
Jud. Christianura mancip.

§. 18. Ad actiones bonæ fidei refertur actio pro dote ubi
tenendum Judæorum uxores juxta *l. 12. C. qui potior. in pign.*
prærogativam tacitæ hypothecæ in ipsorum maritorum bonis in-
star Christianarum habere, prout id frequens DD. pronunciatum
asseverat *Svaretz. in Thes. Commun. opin. lit. J. verb. Jud.*
n. 22.

§. 19. Filiam verò Pater Judæus conversus dotare non te-
netur, si filia permaneat Judæa *per gloss. ad l. 9. ff. de in rem vers.*
& l. 19. C. de heret. Contra verò Pater Judæus omninò tenetur,
si filia ad Christianam fidem transierit, ne propter divini amoris
electionem paternâ provisione defraudetur. *arg. l. 19. C. de Hæ-*
reticis.

§. 20. In actionibus arbitrariis sæpè eò res devenit, ut
jura-

juramentum in litem præstari debeat. Ubi sciendum, Judæum ab illô præstando arceri, si agatur contra Christianum, verisimile enim est illum peieraturum propter odium, quod Judæo contra Christianum innatum est, & rationes, quæ *suprà in §. 12.* circa juramentum Suppletorium sunt adductæ. Hinc quamvis aliàs repositâ deperditâ Christianus contra depositarium etiam Judæum super æstimatione in litem jurare possit, probatione deficiente *per l. 1. §. 26. ff. deposit.* id tamen non permitti in Judæo deponenti scribit *Menoch. lib. 2. arbitr. Cas. 208. n. 43.* Ita, si peregrinans Judæus Valisiam clausam dederit Hospiti vel Nautæ, quæ eam apertam redderet, non potest in litem jurare de his, quæ sibi ex Valisiâ sublata fuisse dicit, sed id probare tenetur. vid. *Babt. Plotus de in lit. jurando §. 10. n. 7. pag. 31.*

§. 21. Minoribus ex multis causis succurri solet per restitutionem in integrum, de quâ quæritur: Num hoc beneficium minori etiam Judæo sit concedendum? Resp. quod sic, quia Prætor æqvritatem naturalem secutus, tutelam minorum suscepit ex eâ ratione, quod fragile & infirmum sit hujus ætatis consilium, *l. 1. §. 1. ff. de minoribus*, quæ ratio quia in Judæo minori etiam locum habet, restituendus erit, sicut Christianus, si ex actu, quæ celebravit, reperiatur læsus *Surdus Conf. 122. n. 13.*

§. 22. In actionibus, quibus non solidum consequimur, concedi solet privilegium competentia, quod invicem inter Judæos locum habere posse dubitationem adeo non patitur. Contra Christianos tamen id concedendum non existimo, quia certis tantummodo personis ex honestate, partim ex miseratione, aut alia aliqua speciali æqvritate id reperitur tributum, vid. *Meyer. in Colleg. Argent. ff. de re jud. n. 34.* Jam odiôsi beneficiis ex affectione concessis non includuntur, *arg. l. 88. §. 6. ff. de leg. 9. Rolandus à Valle vol. 4. Conf. 35. n. 13.* Judæi autem sunt odiosi & viles homines *l. fin. C. de Jud.* dictum ergo beneficium ipsis concedi non debet, & speciatim concluditur de cessione bonorum, quod ea Judæo contra Christianum non competat, quia illa potissimum ex commiseratione indulgetur: Erga Judæum autem hoc in puncto se misericordem exhibere foret ansam ei præbere gratificandi in bona Christianorum, quibus inhiant, dum Judæorum

G. . . . . pro-

proprium est, Christianum fallere. Cum itaque jura dolosis non patrocinentur, *l. 1. ff. de de dolo mali*, nec malitiis hominum indulgendum *l. 83. ff. de R. V.* Sed potius indignus legis beneficio habendus sit, qui in legem committit, *l. 37. inf. ff. de min.* dicendum utique videtur, Judæos beneficio cessionis frui non debere, sed fraudatores eos carceribus marcipari utilissimum & necessarium esse.

§. 23. Quæritur, num Judæus actionem adversus Christianum alii Christiano, vel contra Christianus Judæo actionem cedere possit? Resp. si ejusmodi cessiones in judicio celebrentur, neque suspicio sit de usuraria pravitate, dubium non esse, quin invicem validè cedere possint, cum cessiones ad contractus & negotiationes pertineant. Non obstat *Recess. Imperii de anno 1551. S. diesen zu begegnen/verb. Es soll kein Jude / als Schuldgläubiger einen andern Christen seine Actions-Forderung in einige Wege cediren/ oder einigs Contracts-Weise zustellen/ bey Verlust derselben Forderung.* De Contractibus enim solùm usurariis, & extrajudicialiter initis, ibidem agi ex verbis præcedentibus & seqq. dicti Recessûs liquet, *vid. Carpz. p. 2. Const. 30. Def. 45.*

§. 24. Quicumque cum filiofamiliâs contrahit, non solùm ipsum, sed Patrem etiam obligatum habet, exceptio est in Scto Macedoniano, quod Judæo denegandum non esse, exinde colligitur, quod illud in odium foeneratorum sit introductum, & ad effectum Patriæ potestatis, quam Judæi in filios habent, pertineat, ne filiusfamilias contrahat mutuum. Facit hûc quoque ratio, ne & Judæi filiifamilias ære alieno obruti in Parentum necem machinentur, & ante diem Patrios in annos inquirant.

§. 25. Cum verò quis non ipse, sed per procuratorem agit, quæritur, num Judæus possit esse Procurator Christiani? Et quod ad negotia extrajudicialia esse possit, vel propterea dubitari non potest, quod licitum sit cum Judæis contrahere & distrahere, *l. 9. C. de Jud.* Quod verò etiam in judicio non tantùm pro se, sed pro Christiano etiam intervenire, ejusque nomine procurare possit, docet *Alexand. vol. 6. Conf. 99. n. 17.* Quod Procuratoris officium sit onus *arg. l. 34. C. de Decurionib.* In Camera tamen Procuratorem Judæum, nomine Christiani constitui non posse, testatur *Mynsing. cent. 2. obs. 13.*

§. 26.

§. 26. In Judicio quandoque admittitur cautio Juratoria, ad quam non admittendus Judæus est, quia offerens eam debet esse persona vitæ integritate conspicua & probatæ existimationis. *Gail. lib. 1. observ. 148. n. 6.*

CAPUT VI.

De Juribus circa Judæorum Judicia.

Judæi in ingressu litis juramentum Calumniæ præstant §. 1. Testes in judicio esse possunt, si inter se litigant, secus in causis Christianorum §. 2. Excipiuntur tamen casus, quibus recipiuntur §. 3. Non possunt esse judices neque inter Christianos §. 4. neque inter se §. 5. Arbitri tamen esse non prohibentur §. 6. Neophyti à publicis officiis non sunt arcendi §. 7. Forum Judæorum est secularis potestas §. 8.

§. 1.

IN judiciis Judæi, si litem movere intendunt, juramentum Calumniæ & malitiæ juxta illorum ritum & formam præstare tenentur. *Setser. lib. 3. cap. 3. n. 59. Antonius del Re de Juram. Calumnia cap. 15. n. 171. & seqq.*

§. 2. Deinde id, in quò fundant intentionem suam, probare tenentur, quod fit vel Instrumentis, vel Testibus. Ubi circa eos quæritur, num Testes in judicio esse possint? Quod decidit *l. 21. C. de Heretic.* distinguendo, num inter se, an verò inter Christianos agitetur controversia. Priori casu ipsis utique alios suæ sectæ testes producere conceditur, nil enim Judæus Judæo, nil Catilina Cethego objicit, *gl. ad l. 79. ff. solut. matrim. & arg. l. 11. C. de inoff. testam.* Posteriori autem casu in causis Christianorum repelluntur à ferendò testimoniò, qui enim divina testimonia non sequuntur, pondus humani testimonii perdiderunt, *c. ipsa Pietas 23. q. 4.* Deinde, quia usurarii & viles personæ sunt, quæ à testimoniò dicendò arcentur, *l. 3. §. 5. ff. de Testibus.* Accedit odium, quò Christianos prosequuntur, cujus ratione contra Christianum testificari, ipsis non permittitur, *vid. Zilettus in tract. de Testibus ex Crotto, part. 4. n. 136.* Quod DD. quidam amplius de-

ducant ad Judæum nuper ad fidem conversum, ex simili de inimico reconciliato, qui testis esse prohibetur *c. accusator 3. q. 5.* Videtur tamen odium in Judæo esse purgatum baptisate sponte ab illo suscepto, ideò cessante causâ odii, cessat odium, & propterea eum à testimonio non rejiciendum esse puto, quod Judæus Christianus factus non sit contemnendus, sed commendandus per *Alberic. de Rosate in Dictionario, in verbò Judæus tertio.* Aliud dicendum de eò Judæo converso, qui uxorem vel filios in Judaicâ superstitione habet, quos ad Christianam religionem traducere negligit, arguitur enim tum amor & affectus erga Judaismum, eumque adhuc approbare præsumitur.

§. 3. Plures tamen casus excipiuntur, quibus Judæorum testimonia in judicio recipiuntur, & I. quidem in genere Judæos admitti testes non dubitatur, quando per alios testes idoneos actus quidam probari non potest, vel ex naturâ negotii plures testes intervenire non potuerunt, tunc enim in subsidium admittitur probatio per testes aliàs minus habiles & criminosos. *Abbas in cap. fin. X. de Testib. cogend.* II. quando Christianus consentit in Judæum, ut contra se in testem producat, cum enim prohibitio illa emanaverit favore Christiani, *Zilettus in tract. de Testi. ex Job. Crottop. 4. n. 139. Felinus ad c. 19. X. de Judæis,* favori huic pro se introducto Christianus renunciare potest, per *l. pen. C. de pactis.* Hic quæritur, si Christianus contra se patitur produci testem Judæum, nihil protestando vel excipiendo, an intelligatur consentire in eum? *Baldus ad l. 17. C. de Testibus* distingvit, si exceptio repulsiva personæ sit introducta favore Tacentis, ita, ut per Consensum tolli possit, uti exceptio inimicitiae & domesticitatis, permittentem intelligi assentiri, secus si exceptio non sit introducta favore tacentis, sed odio ipsius testis, uti in exceptione excommunicationis & Banni, inque earum numerum *Menoch. lib. 2. de arbitr. cas. 239. n. 5.* refert in habilitatem Judæorum, quam partium consensu tolli non posse ait: Verum, quia Testimonii ferendi prohibitio potius in favorem Christiani facta est, cui Christianus renunciare potest, uti jam diximus, videtur is utique in personam Judæi tacitè consentire. *vid Mascard. de prob. vol. 1. Concl. 944. n. 8.* III si Judæorum Testimonia fuerint adminiculata & coadjuventur

ventur ab aliis integris testibus Christianis, *Barbos. ad cap. 21. X. de Testib.* licet enim Judæus pro se non sit habilis ad testificandum nec ei credatur, depositio tamen ejus Judici semper quale quale facit indicium, *arg. l. 20. ff. de question.* quod si deinde ex aliis ad-
miniculis confirmetur, atque ex aliorum omni exceptione ma-
jorum testium testimonio corroboretur ita, ut testificans Judæus non falsa dicturus præsumi possit, certè tunc inhabilitatem suæ personæ suppleri, tenendum est. Ita, si Judæus in causâ matri-
monii inter Christianos vertente ab aliis integris testibus in con-
testem vocetur, rectè testificari potest, prout Venetiis ita consuluit *Gigas in Tract. de Crim. læsæ Majest. lib. 2. Rubr. quomodo, & per quos testes crimen læsæ Majestatis probetur cap. 10. n. 3. IV.* In causis
gravioribus, ut est Crimen Hæresis, læsæ Majestatis, & hujusmodi
cap. 13. & 5. X. de Hæret. in 6to. qui textus, licet loquantur tan-
tùm de crimine hæresis, idem tamen est dicendum de crimine
læsæ Majestatis, cum hæc crimina inter se æquiparentur, *cap. 10. X. de Hæret. & gloss. in l. 4. §. 4. C. de Hæret. vid. Mascard. vol. 1. Conc. 264. n. 13. & Gigas de crim. læs. Majest. lib. 2. Rubr. quomodo & per quos crimen læsæ Majestatis probetur. q. 10. n. 4. V.* Contra
Christianos infames, ulurarios, aliosque ejus farinae, Judæi pro-
ducti videntur admittendi, *per gloss. in l. 3. §. inf. ff. de Testibus ubi*
tamen alias circumstantias concurrere debere volunt DD. *vid. Octav. Cacheranus Decis. 72. §. 6. VI.* plurimis ex causis admitti
quoque cum tortura debere docet *Mascard. vol. 3. Concl. 1356. n. 57.* Tandem eos recipi posse pro Christiano contra Judæum seu
alium hæreticum evincit textus *in c. si hæreticus 2. q. 7.* quia hæte-
nus cessat præsumtio, ne propter odium dicat falsum. Quod verò
huc referant casum, quando Judæus testificari debet pro Christiano
contra alium Christianum, quod sicut par affectio amoveat su-
spicionem *l. 67. §. 5. ff. de Ritu Nupt.* Ita par causa odii tollat su-
spicionem, ut contrariorum eadem sit ratio, tolerandum non est,
quia expresse contrariantur *l. 21. C. de hæret. & c. si hæreticus 2. q. 7.*
ubi aperte interdicitur Judæis testimonium ferre, si utraqve pars
sit orthodoxa, quæ litigat. Hinc, si quibusdam in locis consue-
tudo in contrarium sit recepta, referenda ea est *cum Dieteri-
co de statu Judæorum cap. 7.* ad abusus & corruptelas, quæ cum
aliis circa personas Judæorum emendatione indigent. §. 4.

§. 4. Judicis officium autem Judæi planè subire non possunt, *l. f. C. de Jud.* ubi ratio datur, ne acquisiti sibi officii autoritate muniti adversus Christianos veluti insultantes fidei nostræ judicandi vel pronunciandi habeant potestatem. Nimis quoque juxta *cap. cum sit 16. X. de Judæis*, absurdum foret, ut blasphemus Christi in Christianos vim potestatis exerceat, hinc & is, qui eis officium commiserit per provinciale concilium, præmissâ districtione, quæ convenit jure Canonico, compesci debet, *d. c. vid. Dist. 54. c. 14.* Quod ulterius ampliatur, ut nec Judæus tanquam delegatus ab aliò judice possit apud Christianos officium aliquod publicum exercere *Barbos. ad l. f. C. de Judæis.*

§. 5. Sed quæritur, num inter ipsos Judices constitui possint, ita, ut lites eorum à suis judicibus dirimantur? Ita vult *Felinus ad cap. cum sit X. de Judæis*, aliique, moti per *text. l. 15. C. de Judæis.* Verùm rectiùs negatur, cum ipsis per Vespasianum & Titum sceptrum, Rex, Politia, Magistratus, lex & omnia adempta sint, adeo, ut cum Judæorum populus ante Regno clarissimus, atque ob *εὐεθρία* politicam præ aliis Gentibus ritè institutam sapientissimus esset, nunc prorsus desierit esse populus, & dissipatus in omni terrarum regione vivere cogatur. *Dieric. de statu Judæorum cap. 1. §. pr. 2.* Licet verò Leges inter ipsos dignitates concedere videantur, v. g. Senioratum re verâ tamen non conferunt, non secus, ac si in Collegio quodam opificum constituuntur Seniores, qui propterea nullâ aliquâ dignitate publicâ frui dicuntur, sed Collegio magis conservando præsumunt, respectu autem Reipublicæ & eorum, quæ spectant Judicia & Jurisdictionem, non æstimantur pluris, quàm alii ex Collegio. Ita, cum *in l. 17. C. de Jud.* primates Judæorum jubentur aurum coronarium colligere, nulla inde dignitas seu potestas elici potest. Pari modo cum *in l. 15. C. eod.* dicitur: Si quæ inter Christianos & Judæos sit contentio, non à Senioribus Judæorum, sed ab ordinariis judicibus dirimatur, non inde, si inter Judæos solos sit controversia, Jurisdictio iis vindicari potest, si quidem Imperatores ad casum ipsis propositum rescripserunt, eumque ad dispositionem communem restrinxerunt, sine dubiò relinquentes alios casus dispositioni eidem juxta *l. 8. C. de Jud.* quæ

quæ vult ut in causis, quæ tam ad superstitionem eorum, quam ad forum & LL. & jura pertinent, adeant solenni more judicia, omnesque Romanis LL. conferant actiones. Inde sequitur, quod inter se judicia constituere non possint, sed coram Judice Christiano litigare teneantur, prout ubivis salubriter provisum est, atque ille Judæus, nomine Jodocus von Roschain/der sich einen Regierer gemeiner Jüdischheit geschrieben, in V. marcas auri condemnatus est. *Wehner. in obs. Pract. Lit. J. von Jüden.*

§. 6. Illud tamen sciendum, Judæos ex communi participatione inter se invicem de negotio aliquo Civili Judicium ad similitudinem arbitratorum sortiri posse *l. 8. vers. si quis C. de Jud.* quod idem innuit *l. 10. C. Theod. eod.* Quemadmodum & Laici in negotio Civili in Episcopum quasi arbitrum & cognitorem compromittere possunt *l. 7. C. de Episc. Audi.*

§. 7. Utrum autem Neophyti ad publica officia promoveri debeant, disputatur: In Regno Portugalliae eos ad nulla admitti, & in habiles ad Canonicatus & Dignitates in cathedralibus intra septimam generationem esse, testatur *Barbosa ad cap. 18. X. de Jud.* In regno vero Castellae non prohiberi eos ad officia publica promoveri, indicat *Barbos. ibid. n. 6.* & rectè eos admitti posse, evincit *cap. Eam te 7. X. de Rescript*, ubi Pontifex Episcopo rescribit, ut Neophytum, quod Judæus extiterit ad conferendam præbendam, & in Canonicum recipiendum, dedignari non debeat. Cùm igitur talis non repellatur ab ordinibus & beneficiis Ecclesiasticis, multò minus debet arceri à secularibus, *Felin. in cap. cum sit X. de Jud.* Accedit, quod, qui Christianam fidem amplexi sunt, vilipendio haberi non debeant, sed potius honorandi sint, ut tradit *Abbas ad cap. Eam te 7. X. de Rescript*: Hinc si quidam eorum idonei sint, sine distinctione, sicut Christianos ad Dignitates & officia promoveri eos posse vult *Paul. Parisi Vol. 4. Conf. 2. n. 211. seqq.*

§. 8. Judæis ita demtâ Jurisdictione, oritur quaestio: Quinam Magistratus de eorum personis & causis cognoscere debeat? Distingvere solent ut plurimum inter causas seculares & spiri-
tuali

tuales. Quoad illas tribuitur Jurisdictio in Judæos seculari potestati, quoad has Papa eos pro stabiliendâ sua Hierarchia in suum forum trahit, propterea, quod Deus unum pastorem, atq; unum ovile constituerit, atq; inde Judæi, cœteri que infideles velint nolint sint de illo ovili *Marta de Jurisdictione lib. 4. cent. 8. cas. 67.* Verum licet Pontifici Pastoratum concedamus, nullam tamen Jurisdictionem in oves nondum in ovile redactas sibi vindicare potest, siquidem Judæi ut Judæi, non subsunt Episcopo sed Domino temporali & de ejus, non de Ecclesiasticâ sunt Jurisdictione. *Surdus Conf. 497. n. 10. & seq. Alex vol. 6. Conf. 6. n. 5.* Deinde cum Judæi sint de aliô grege, quàm quidem Christiani, quid ad nos, de his, qui foris sunt judicare? *cap. gaudemus 8. X. de Divort.* Atq; idcirco Ecclesia de iis, quæ extra eam sunt, sollicita non est *Marant. in spec. p. 4. dist. 11. n. 67.* Foret quoq; cognitio Judicis Ecclesiastici frustratoria, cum ille quæ talis non aliam poenam quàm spiritualem & Canonicam imponere possit, quæ in Judæum non cadit, nec ulla excommunicatio, quæ tamen gravissima Canonum poena, in eò locum habet, dum jamdum est extra Ecclesiam. Non obst. *c. 14. X. de Jud.* agitur enim de eò casu, ubi ArchiEpiscopus insimul habet temporalem jurisdictionem, cujus vigore de causa cognoscere potest. Forum itaq; suum Judæi absolutè coram seculari potestate sortiuntur, & delinquentes ab illa sunt coërcendi, etiam in delictis, quæ aliàs ad forum Ecclesiasticum pertinent. Ita licet crimen Blasphemix ad illud Pontifices trahant, in Judæo tamen alia res est, qui blasphemans adulare forum pertinet, ibiq; puniri debet. *cap. in nonnullos 15. X. de Jud. Alexander Conf. 99. n. 15. in 6to & Conf. 33. ibid. Svarez in Thesaur. comm. opin. lib. 1. §. 209. Berlich. p. 4. Concl. 2. n. 22. seqq. sic Guido Papa qv. 63. de Jud. statuit, quod à seculari Judice puniendus veniat, qui ante imaginem Beatiss. Mariæ in contemptum ejus turpem sonum fecerit. Ita Oldradus Conf. 38 vult Judæos, qui agnum crucifigunt, in crucem conspuunt, aut illam in opprobrium fidei nostræ calcant, puniri à solò seculari debere. *Surdus Conf. 98. 2. n. 7. & seqq.**

CA

De Juribus circa Judæorum delicta Publica.

Judæi non sunt Hæretici §. 1. Eorum blasphemia pro arbitrio Judicis punienda sunt §. 2. Diebus Dominicæ Passionis in publicū prodire nō debent atq; die Parasceves ostia & fenestras clausas habere tenentur §. 3. Judæus non est admittendus ad accusandum Christianum de crimine læsæ Majestatis §. 4. Denuntiare tamen potest §. 5. Pœnitentia adulterorum apud Judæos §. 6. Judæi adulteri pœnâ gladii sunt afficiendi §. 7. Judæus solutus cum solutâ Christianarum rem habens extraordinariâ pœna pro arbitrio judicis punitur §. 8. Occidens Judæum tenetur legis Corneliæ pœna §. 9. Crimen Assassinii non committit, qui premio convento Judæum interfici mandat §. 10. Moderamine inculpata tutela Judæus se defendere potest, licet Christianum interfecerit §. 11. Crimen falsi committit Judæus, si dolo se profiteatur Christianum §. 12. Epilog. §. 13.

§. 1.

Læsæ Majestatis crimen duplex est, unum, quò Majestas Humana, alterum, quò Divina læditur, quod variis modis contingit, imprimis hæresi & Blasphemia: Ubide hæresi notandum: Judæos inter Hæreticos recenseri non posse, cum Hæreticus juxta Carpzo. in Prax. Crim. p. 1. q. 44. sit persona intra Ecclesiæ Gremium, quæ articulum aliquem fidei pertinaciter & malitiosè non sine Ecclesiæ offendiculo oppugnat. Cum ergò nomen hæretici cives & indigenas Ecclesiæ corrumpentes doctrinam ejus aut deserentes denotet, Judæi, qui non sunt fidei nostræ, neq; unquam in Ecclesiâ nostrâ fuerunt, nec discesserunt, propriè hæretici dici nequeunt. Wesenbec. in Paratit. C. de hæret. n. 4. Hinc etiam diversis in titulis de hæreticis separatim & de Judæis & Paganis in Codice agi videmus, sæpiusq; in LL. ab invicem separari & diversa iisdem jura tribui reperimus.

§. 2. Circa Blasphemiam observandum, quod DD. dissentiant, quomodo & quâ pœna blasphemans Judæus sit afficiendus. Alii opinantur eum pœnâ capitis puniendum esse l. 3. C. de Jud. Alii pœna pecuniariâ cum bannō. vid. Anton. Tressaurus Decis 341. n. 6. ubi recenset, anno 1565. Judæum in 50. au-

reos à se condemnatum & perpetuò è patriâ bannitum fuisse, quod fidem nostram esse abusum & Salvatorem non crucifixum esse dixisset. *Carpz. in Pr. Cr. p. 1. q. 45. n. 51.* ordinaria blasphemix poenâ eos affici debere consulit. Verùm hoc potius relinquendum esse in arbitrio Judicis, habitâ qualitatibus blasphemix ratione, nec non temporis & loci, statuo *cum Alex Conf. 233. in 6to.* Si tamen in locò quodam per Constitutiones Principum specialis poena contra blasphemantes Judæos imposita sit, ab eâdem recedendum non est. *Tesaur. Decis 241. n. 6.*

§. 3. Ut autem occasio blasphemandi Judæis adimatur, J. Canonico provisum est, ne diebus Dominicæ passionis in publicum prodeant, *cap. in nonnullis X. de Jud. & die Parasceves ostia & fenestras clausas habeant, ne Christianos in contumeliam Christi derideant. c. 4. N. de Jud.*

§. 4. Circa læsionem Majestatis Humanæ quæritur, num Judæus sit admittendus ad accusandum Christianum de crimine læsæ Majestatis? Ita videtur, quod in istò crimine omnes ad accusandum admittantur, qui aliàs accusare prohibentur. Ita, licet infames & mulieres regulariter ab accusandò repellantur, in hóc tamen crimine ad accusandum admittuntur *per l. 7. & 8. ff. ad L. Jul. Maj.* quod etiam in damnato de crimine publicò procedere testatur. *Hier. Gigas de crim. læs. Maj. l. 2 q. 4.* Verùm rectius negatur, Judæum admitti posse, siquidem prædicta jura locum habent, nisi capitalis inimicitia interveniat cum eò, quem accusat, nam tum quoq; in crim. læsæ Majest. ab accusandò repelli posse, arbitrantur DD. *per text. cap. 32. X. de Simonia,* ubi inimicitia capitales remouentur à testimoniò in crimine Simonix, quod cum læsæ Majestatis crimine, quod accusationem attinet, æquale judicatur. *cap. licet belli. 31. X. de Simonia:* ratio prohibitionis est *in c. Accusationibus 3. q. 5.* Ne iratus inimicus nocere cupiat, & læsus se ulcisci velit. *vid. Gigas de crim. læs. Majest. l. 2. q. 6. p. 204.* Jam verò Judæus Christianorum infensissimus est hostis, *glossa in cap. 2. X. de jud. Schrader. in leg. admonendi n. 77. ff. de jurejur.* Ergò tanquam talis ad accusandum in tali crimine admittendus non est, secus est, quoad testimonium dicendum, ad quod Judæum in hoc crimine admitti supra diximus, quia non per accusatores, sed testes crimina comprobantur, *cap. 31. X. de Simonia.*

§. 5. Sed quid, num Judæus crimen illud saltem poterit denunciare? Hujus dubii decisio dependet ab illâ quæstione: Utrum prohibitus accusare, possit denunciare? Ita vult *Baldus & Glossa in l. 1. C. si Tutor non gesserit,* ubi in

locum deficientis accusationis implorare licet officium Judicis, ad quod facit glossa ad l. 16. ff. de in jus voc. vid. Gigas de Crim. les. Maj. l. 2. quest. 6. n. 7.

§. 6. Circa Adulterium de Judæis observandum, illos adulteris, cum potestatem judicii non habeant, pœnitentiam imponere, ut tempore hyemis in frigidâ aqvâ per aliquot dies, æstate verò in formicarum acervò nudi sedere teneantur, si verò hæc pœna pro adulterii ratione minor judicetur, æstate eos nudos per apium turbas transire, & aculeis illarum tamdiu corpus objicere oportet, donec totum intumuerit, quæ pœnitentia pro delicti gravitate sæpius iteratur. vide Buxtorff. in Synag. Jud. cap. 47.

§. 7. Coeterum cum Lex Julia de adulteriis temeratores alienarum nuptiarum gladiò puniat, dubium non est, quin & Judæi pœnâ gladii sint afficiendi, imprimis si Judæus cum Christianâ, vel Christianus cum Judæa adulterium committat, quia & tunc ab eis Christiana religio violatur. Menoch. de arbitr. Jud. lib. 2. cas. 290. n. 7. & cum ita dupliciter peccent, majori pœnâ tales puniendos censuit Senatus Belgicus, vid. Paul Christinaus vol. 2. Decis. 43. n. 11.

§. 8. Quando verò Judæus solutus cum Christianâ solutâ & vice versâ extra matrimonium rem habent, videtur quidem ob sectæ diversitatem, atque ita ob religionis violationem dicendum, illos mortis pœnâ esse puniendos, juxta illud Num. 25. ubi Pinehas, Eleazaris filius Judæum cum Midianitâ coeuntem gladiò transfixit, quod ei ad justitiam est reputatum; ita Parisiis judicatum fuit contra quendam, nomine Joh. Mardum, qui combustus est, quod ex Judæâ plures genuisset liberos, Boërius Decis. Si 6. n. 5. ubi testatur, se vidisse Avignioni Judæo virilia esse excisa, quod Christianam imprægnasset. Verum si alius actus facinus non aggravat, non mortem, sed extraordinariam pœnam arbitrio judicis esse infligendam, dum in casu hõc nulla à jure statuta est pœna consuluit, Alex. Cons. 13. n. 15. fol. 7. eumq; ut plurimum hæc in re sequuntur Juri, & personas, num sint honestioris conditionis, distingvere, aliasqve circumstantias attendere solent. Ita Judæus agnoscens meretricem Christianam pecuniariâ tantum pœnâ arbitrio judicis plecti solet, Surdus Cons. 497. n. 7. Menoch. de arbitr. jud. l. 2. cas. 290. n. 15. Suprà adductum Pinehæ factum, quod rerum status tum efflagrabat, in exemplum à nobis trahendum non est. Ita etiam Samuel Regem Agag in frustra concidit, quod tamen nulli hodiè permitteretur. Rolandus à Valle. Vol. 2. Cons. 35.

§. 9. De Homicidio tenendum, minimè licitum esse, occidere Judæum, quare receptum est, ut occidens æqvè teneatur ordinaria Legis Corn:

poenā, ac si Christianum interficeret. Imò non desunt, qui gravius delinquere dicant Occisorem Judæi, quàm interfectorem Christiani, eò quod hic corpus solum, ille verò & corpus & animam perimat. *Speidelius sub verbò Juden.*

§. 10. Quæritur hic, num in Crimen Assassinii cadat is, qui præmio conventò mandat interfici Judæum? Ita putant multi, quando occiditur Judæus, qui in territoriò Christianorum toleratur. Verùm juxta communem DD. opinionem rectius negatur, quod Assassinium propriè in Christianum committi dicatur. *Rol. à Valle, Vol. 4. Conf. 14. Tusb. Præf. Concl. lit. A. Concl. 531. Alexander vol. 7. Conf. 166.* ubi refert, quod plures fuerint liberati propter qualitatē non probatam, Christianum fuisse interfectum. Atq̄ve hanc communem opinionem adeò receptam testatur, *Vivius in Thes. commun. opin. in verb. Assassin.* ut pauci admodum refragentur. Facit hūc textus *ex cap. 1. X. in 6to.* In dubiò tamen super ista qualitate, an occisus Christianus, nec ne, præsumi Christianum fuisse, cui contradicit *Mascardus de Probat. vol. 1. Concl. 138. n. 14.* quoad eos, qui circumcisi reperiuntur, ut sunt Hebræi aliq̄; infideles, quia ex his satis præsumitur, illos non fuisse Christianos.

§. 11. De moderamine inculpatæ Tutelæ adhuc quæri solet, num Judæus, si Christianum interfecerit, illudq̄ve servaverit, eò se defendere possit? Resp. quod sic. Quia jura id, quod quisq̄ve ob tutelam corporis sui fecerit, jure factum pronunciant, *l. 3. ff. de 7. & 7.* & vim vi repellere omnes leges, omniaq̄ve jura permittunt. *l. 45. §. 4. ff. ad L. Aquil.*

§. 12. Circa Crimen falsi notandum, Judæum, si dolo se profiteatur Christianum, ita, ut damnò quendam afficiat, in illud incidere, & pro admisi qualitate propterea gravissimè puniri debere. *arg. l. 27. §. 2. ff. ad L. Corn. de falsis.*

§. 13. Atq̄ve hæc ductu Justiniani levi brachiò strictim tetigisse sufficiant. Quod si quid minùs congruum fuerit positum, æquos sperabimus Censores & tùm horum æquitatem, quam omnes meliora docturos venerabimur.

Interim

SOLI DEO GLORIA.

15(0)90

ed
r-
n.
o
u-
m
m
l.
o.
nc
n.
K.
e,
u.
h
t-
?
t,
e.
r
i
s.
s.
s.
s.

05 A 1888

ULB Halle 3
003 786 994

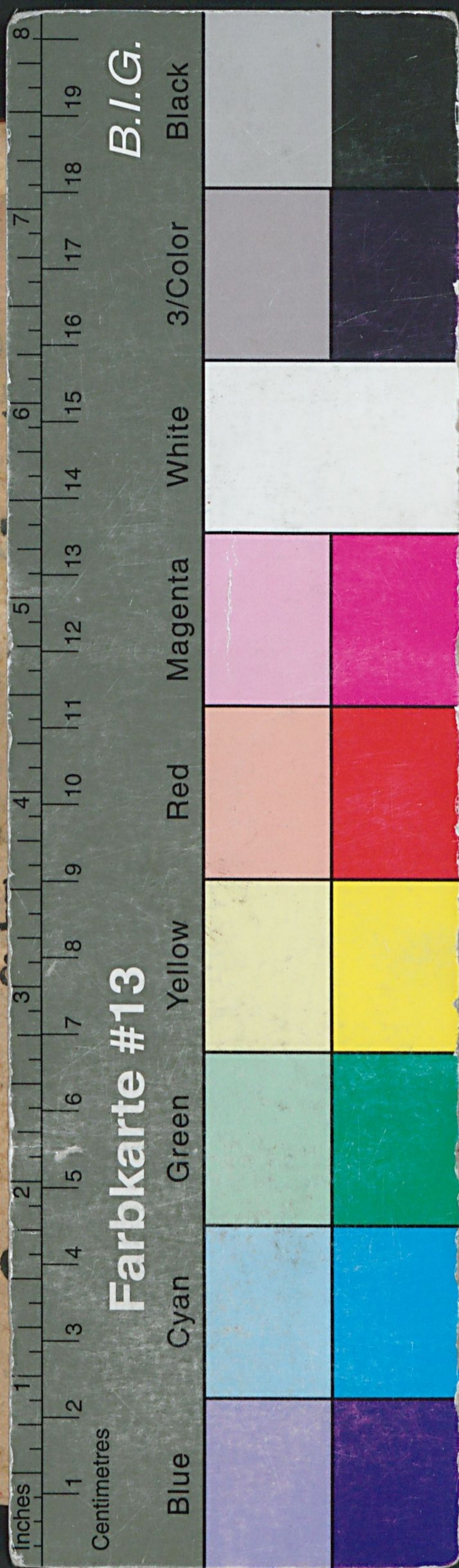

VD 17
Pch

Farbkarte #13

B.I.G.

557 24.

caustumq; fit!

INAUGURALIS

M.

US JU-

RUM,

toritate Magnifici

Ordinis

ia VVittebergensi,

SIDE

MAGNIFICO

ZIEGLERO, Jcto

reâ Celeberrimo, Potentiff.

lendidissimo, & Facultatis Juri-

& Seniore, &c.

ernum de venerando,

SENTIA

ia ritè capessendi

disquisitioni exponit

ASPAR Maschovo /

is Saxo.

XXIV. in A

Pe